

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

TARTALOM:

CIKKEK:

Az angol munkásbiztosítás	441
Dr. ALAPY GYŐZŐ: Állampolgárság és tartózkodási hely a balesetbizo- sítási jogban	448
A tüdővészések gyermekei	457

SZEMLE:

<i>Munkásbiztosítás</i>	452
Az Országos Pénztár kezelési költségvetése. — Tisztviselőválasztások az Országos Pénztárnál. — Biztosítási kötelezettség. — Balesetbiztosítási járuléktartozás biztosítása. — Kórházi ápoltság. — A Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár. — A Máv. vállalati betegsegélyző pénztára. — A győri ipartestület az ipartestületi betegsegélyző pénztárak ellen. — Fürdőszervezés. — Orvosi vélemények szerkesztése. — Lényeges körülmény elhallgatása a rokkantság esetére való hivatkozásnál. — Az osztrák balesetstatisztika 1911. évről. — A bányatársulások Ausztriában. — Ipari betegségek = üzemi balesetek. — New-York és Minn. államok balesetbiztosítása.	
<i>Szociális egészségügy</i>	457
Pályaválasztási Tanácsadó. — A tanoncok egészségügyi viszonyai. — Foglalkozás és tüdővész. — Munka és elfáradás. — A fölmondásban levők »betegsége«. — Az agylágyulás. mint kulturtünet. — A születések csökkenése és a betegsegélyző pénztárak. — A csecsemőhygiéne múzeuma. — A felsőbb iskolák szabad játékdélutánja.	
<i>Munkásvédelem. Munkaviszony</i>	429
A pécsvidéki bányász-sztrájk véget ért. — Az osztrák és német ipar a berni egyezmény ellen. — A gyermekek, fiatalok és nők munkájának korlátozása Franciaországban. — Az osztrák szakszervezetek 1913-ban. — A németországi szakszervezetek 9. kongresszusa. — Szakszervezetek hármasszövetsége Nagy-Britanniában. — Gyógyhelyi kezelés és munkanélküliség. — A szociálpolitikai gondoskodás és a munkaerő teljesítőképessége. — Gyári munkások szabadságideje. — Heti szünet a párisi központi vásárcsarnokokban. — Otthoni munkások védelme. — A női munka az angol iparban. — A kereső nők száma a különböző országokban. — A cseléd különmunkájának díjazása. — A charlottenburgi munkásjóléti állandó kiállítás jelentése 1912. évi működéséről. — A müncheni Arbeiter-Museum jelentése 1912. évi működéséről.	
SZAKIRODALOM	469
Pénzügyeink és az adóreform reformja. — Az Országos Magyar Népfürdő Egyesület jelentése 1913. évi működéséről. — Az Általános Közjótékonyági Egyesület jelentése 1913. évi működéséről. — Bosnien und die Herzegovina unter der Verwaltung Österreich-Ungarns. — Das soziale Rätsel.	
JOGGYAKORLAT	470
Betegsegélyezés. — Balesetbiztosítás.	

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Falk Miksa-utca 5. sz.
Telefon: 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

»ASKLÉPIOS«

Egressi Zoltán okl. mérnök vállalata Röntgen és villamos gyógyászati készülékek. **A Veifa-Művek** magyarországi vezérképviselése. Dessauer rendszerű Reform Röntgenkészülékek. Egyenáramhoz vagy váltóáramhoz közvetlen kapcsolhatók. Speciális Röntgen-lemezek, mindennemű Röntgen-csővek. Az Orsz. Munkásbetegségélyző és Balesetbiztosító Pénztár, valamint az Országos Pénztár munkáskórházának szállítója. — Budapest, IX. ker., Üllői-út 31. szám. Telefon: 37—04. szám.

UNIÓ

padlóbeeresztő és ablaktisztító vállalat
Budapest, VII., Munkás-utca 4.

Telefon: „József” 40—49

Elvállalja lakások, üzletek, irodák teljes takarítását. A m. kir. főposta, az Országos Pénztár, a M. kir. Ludovika Akadémia, a Máv. budapesti üzletvezetőségének stb. szerződéses vállalkozója.

Takarító asszonyokat napokra is adunk.

GARAY SAMU ÉS TÁRSA

sebészeti-, mű-,
kötőszerszám- és vil-
lanygép-gyártók. BUDAPEST, IV.
Kossuth Lajos-
utca 1. szám.
(Ferenciek bazára). Gyár ugyanott az udvarban.

A budapesti és számos vidéki kerületi munkásbiztosító pénztár és betegségélyző egyletek szerződéses szállítói ajánlják saját készítményű sérülőkötő, haskötő, orthopédia-gépeiket; mülábak, műkezek, lábgépek, mellfűzők és összes egyéb betegápolási gyártmányait és orvosi műszereiket, valamint rendelő-intézeteknek szükséges vasbutor és egyéb berendezéseiket.

JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!
javításokat gyorsan és olcsón teljesítenek.
PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

FANGÓ

GYÓGYINTÉZET

Budapest VII., Erzsébet-körút 51.
(Körúti fürdőben).

Battagliai vulkanikus radio-actív iszappal való részleges göngyölés. Csúsz, köszvény, idegzsábák, sebészeti utóbántalmak és izzadmányok (hasúri) eseteiben gyors és radikális eredmény.

Ajánlják orvosaink
legkiválóbbjai.

1909-ik évben 32.000 kezelés.

Munkásbiztosító pénztárak figyelmébe ajánlja az Országos Pénztár 1909. okt. 28-án megjelent 38.457. sz. körirata.

FANGÓ-ELADÁS. HÁZI KEZELÉS.

VEZETŐ ORVOS: VÁNDOR DEZSÓ DR

Fényes a

„Tauril” pneumatik!

Próbálja meg!

TAURIL PNEUMATIK RÉSZVENYTÁRSASÁG

Budapest VI., Mozsár-u. 9.

SÜRGÖNYCÍM: PNEUTAURIL.

TELEFON: 99—02.

Császárfürdő Budapestén.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hévvizű radio-aktiv gyógyforrásai páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m.: a gőzfürdőt és népgőzfürdőt, az egyes és közös külön női és férfi-iszapfürdőket (iszap-borogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és horganykád-fürdőket, továbbá a hólég-, szénsavas és villamosfürdőket. Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja a vizet a kontinensen egyedül álló női és a férfi-uszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúzos bántalmak és idegbajok ellen, hanem sok más betegségnél is általánosan elismert. Ivókurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld *az igazgatóság.*

AEROLITH

KIS J. JENŐ

okl. mérnök szabadalma

Az „AEROLITH“

a modern építkezésnek építőköve, mellyel nemcsak gyorsan és olcsón, de az egészségügyi követelményeknek legmegfelelőbben lehet építeni.

Az „AEROLITH“-

falak szárazak, szellőztethetők és kívül-belül bármely módon még kiégetéssel is deszficiálhatók.

Az „AEROLITH“

ezért kiválóan alkalmas kórházak, iskolák, munkáslakások, műhelyek stb. építésére.

Bővebb felvilágosítással készségesen szolgál

KIS J. JENŐ

okl. mérnök, építési vállalkozó, szab. Aerolith-, cementárú- és terracit-gyáros

Iroda: III., Zsigmond-u. 64-66 (Aerolith-ndvar)

Gyár: V., Ujpesti rakpart 1462. hr. szám.

SEMPERIT GUMMIWERKE

G. m. b. H. WIEN.

Automobil-, kocsik- és motor-pneumatik kocsikerék-gummi

Vezérképviselő és raktár:

SALZBERGER SAMU
VI. ker., Andrassy-út 20. szám.

ANDOR és FUTTAKY

Villamos világítási-, erőátviteli-, lift-, telefon- és villámhárítóberendezések

CSILLÁRKÜLÖNLEGESSÉGEK
nagy raktára

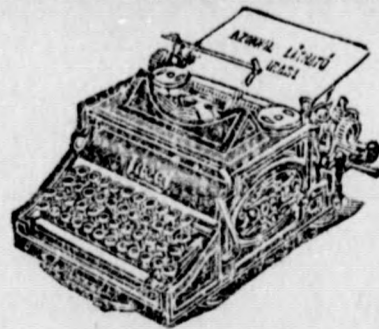
Budapest VI., Király-utca 18.
Telefon 52-99.

Ideal

irógép

absolut látható irással.

Igen célszerű beteg-pénztárak részére

Vezérképviselői

SCHOTT H. ÉS DONNATH

cs. és kir. udvari szállítók

BUDAPEST, VI. KER., ANDRÁSSY-UT 53. SZ.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIALIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20
korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Falk Miksa-u. 5.
Telefon 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

Az angol munkásbiztosítás.

III. Balesetkártalanítás.

Angliában évek hosszú során át a munkások ipari baleset esetén semminemű más jogvédelemben nem részesültek, mint amit az angol szokásjog (Common Law) nyújtott nekik. Amikor a gyári rendszer kiterjedésével a balesetek száma rendkívül megsaporodott, a joggyakorlat még ezt a sovány védelmet is megvonta tőlük. Az 1880-ik évben már a munkaadók szavatosságáról szóló törvény (Employers' Liability Act) biztosította a munkások bizonyos rétegeinek azt a védelmet, amelyet azelőtt a szokásjog nyújtott. Modern és némileg kielégítő baleseti kártalanítás azonban, csakis az 1897. évben hozott és 1906-ban kiegészített munkáskártalanítási törvény (Workmen's Compensation Act 1906) életbelépte óta van.

A szokásjog szerint a munkaadó alkalmazottainak (servant) csak azon balesetért tartozik szavatossággal, amely a munkaadó hibájából következett be. A munkás eszerint semmi más védelemben nem részesült, mint bármely idegen személy. A XIX. század elején a joggyakorlat odaírányult, hogy a munkaadókat a munkásokkal szemben még az alól a felelősség alól is felmentette, amelyet a törvény harmadik személyekkel szemben reájuk hárított. A közös munkálkodásnak (common employment) jogelve kezdett érvényesülni s a XIX. század közepén a gyakorlatban ez az elv meg is erősödött. Ezen jogelv szerint a munkaadó a munkással szemben nem tartozik felelősséggel azon balesetekért, amelyek oly más alkalmazottak hibájából következnek be, akikkel a sérült közösen dolgozott.

A nagyipar és a részvénytársaságok fejlődésével, amelyeknél természetesen mindinkább kizárólagosan közös foglalkoztatásról lehetett szó, a munkásoknak jogtalansága türhetetlenné kezdett válni és hosszas küzdelmek után alkották meg 1880-ban a munkaadók szavatosságáról szóló törvényt. E törvény nem terjed ki a cselédekre, tengerészekre stb., hanem csupán a kézműves munkásokra. E törvény szerint sem volt felelős a munkaadó minden alkalmazottjának hibájáért, vagy mulasztásáért, hanem csak azokért, akik a munka vezetésével, vagy felügyeletével voltak megbízva. Nem tartozott a munkaadó szavatossággal akkor sem, ha bizonyítani tudta, hogy a munkás előtt ismeretes volt az a hiba, vagy hanyagság, amely a balesetet okozta és erről a munkaadónak jelentést tenni elmulasztott.

A kártalanítási összeg megállapításánál szintén hátrányba jutott a munkás. Míg harmadik személyekkel szemben tartozó felelősség esetén az esküdtszék teljesen szabadon állapíthatta meg a kártalanítást, a munkásokkal szemben a kártalanítási összeg legfeljebb az előző három év keresetére szorítkozhatott, azonkívül a munkás köteles volt igényét bizonyos határidőn belül bejelenteni, komplikált formalitásokat betartani, stb. A törvény hatályát a munkaszerződéssel, vagy a munkással kötött megegyezéssel meglehetett szüntetni, ami gyakran meg is történt. A jogi helyzet az 1897. évi munkáskártalanítási törvény által gyökeresen megváltozott. Ez a törvény biztosított első ízben a munkásoknak bizonyos foglalkozásoknál igényt baleseti kártalanításra, tekintet nélkül arra, hogy a szenvedett baj hanyagságból, mulasztásból következett-e be, vagy sem. E törvény legnagyobb hiánya az volt, hogy hatálya a kisipari üzemekre nem terjedt ki. Ezt a törvényt 1900-ban a mezőgazdasági munkásokra is kiterjesztették. 1906-ban a munkáskártalanítási törvényt kiegészítették, illetőleg újból reformálták, amely ebben a formájában 1907. július 1-én lépett életbe. E törvény kiterjed az összes alkalmazottakra, kivéve a hadseregnél, a tengerészetnél és a rendőrségnél alkalmazottakat, az alkalmi munkásokat, az otthoni munkásokat és mindazon kézműves munkásokat, akiknek évi keresetük a 250 font sterlinget meghaladta, végül kizárta a kártalanításból az üzemtulajdonossal közös háztartásban élő családtagokat. A törvény hatálya alá körülbelül 13,5 millió alkalmazott munkás tartozik.

A baleseti kártalanítás feltételei a következők:

1. Az alkalmazott személyében baleset következtében beálló sérülésnek (personal injury by accident) kell történnie.

A törvénynek ez a szövegezése számtalan pernek és bírói döntvénynek szolgált alapjául. Az utóbbiak bizonyos szabályokat (normen) állapítottak meg, amelyek ma már általános elismerésben részesülnek. Ezek közül legfontosabb az, hogy a «személykárosodást baleset következtében» bizonyos körülmények között betegség bekövetkezésére is lehet vonatkoztatni, mint pl. lépfene esetén, amit az okoz, hogy a szövő munkást a lépfene-bacillus megfertőzte. Ilyen pl.: a hőguta (Hitzschlag), amely az égető kemencéből (Hochofen) kisugárzó hőség által okoztatik, továbbá a tüdőgyulladás, amelyet a bányamunkásoknál robbanások alkalmával kifejlődő mérges gázok belégzése okoz, stb. A betegséget magát nem tekintik balesetnek, hanem olyannak, amely baleset által keletkezik. Így pl. 1908-ban a felelőviteli törvényszék (Court of Appeal), úgy ítélkezett, hogy a bélhurut, amely egy munkásnál csatornagázok belégzése által keletkezett, nem tekinthető balesetnek.

A balesetnek bizonyos meghatározott időpontban kell bekövetkeznie s nem lehet hetek, hónapok, vagy évekig tartó munkának következménye. Ha azonban másrészt egy már létező betegség balesetszerű körülmények által rosszabbodott, vagy ez által a munkás halála következett be, akkor már balesetnek minősítetik. Balesetnek tekintik azt is, ha a munkás betegsége egy elszenvedett baleset folytán fennálló ideges izgalomra vezethető vissza.

2. A balesetnek a foglalkozás közben és a foglalkozás által kell bekövetkeznie.

E szavak magyarázata is nagyon sok pereskedésre adott okot. Így pl. az a kérdés, hogy a munkaadó felelős-e oly balesetekért, amelyek a munkást akkor érték, amikor a munkába ment, vagy a munkából távozott, az esetek többségében a munkások kárára döntetett el. Ugyanez áll azokra a balesetekre, amelyek a déli, vagy egyéb munkaszünetekben következnek be, vagy amelyek a munkást akkor érték, amikor foglalkozási körén kívül dolgozott.

3. A munkásnak a baleset következtében legalább egy hétig oly

annyira munkaképtelennek kell lennie, hogy előbbi munkája mellett kapott teljes bérét nem keresheti meg.

Ez alatt azt értik, hogy nem elég, ha a munkaadó a sérültnek a teljes bérét kifizeti, hanem a munkásnak képesnek kell lennie a teljes bér megkeresésére.

4. A munkás tartozik lehetőleg mielőbb a balesetet a munkaadónak bejelenteni és igényét a kártalanításra hat hónapon belül érvényesíteni. A munkaadó kívánságára tartozik magát orvosi vizsgálatnak alávetni.

5. Kártalanítási igény nem áll fenn, ha a baleset a munkás szándékos mulasztására vezethető vissza, kivéve, ha a baleset halált, vagy súlyos és tartós munkaképtelenséget von maga után.

Az a munkaadó, aki munkásait időnként másnak engedi át, a kártalanítás szempontjából kötelezett marad. Az az alvállalkozó, aki munkákat végeztet, a főkérdésből kikapcsolatik, nehogy a fővállalkozó a kártalanítási kötelezettséget fizetéképtelen egyénekre tolja át. De másodsorban, tehát közvetve, az alvállalkozók úgy a fővállalkozóval, mint a kártalanításra jogosult munkással szemben szavatolnak.

A britt rendszer a kontinentális balesetbiztosítási rendszerektől főképpen abban különbözik, hogy semmiféle különös kezelési apparátus nincs. A kártalanítási igény megállapításánál és a kártalanítás mértékének meghatározásánál mindenekelőtt az érdekelteknek a törvényes kereteken belüli kölcsönös jóindulatára és belátására törekednek.

A munkásnak szabad választása van a jogkeresés terén. Kívánhatja a kártalanítást az 1906. évi törvény alapján, vagy az 1880. évi (munkaadók szavatosságáról szóló) törvény alapján, végül a szokásjog alapján. Azonban e három közül csakis az egyik peres utat választhatja. A gyakorlatban a munkások rendszerint és mindinkább az 1906. évi törvény alapján érvényesítik igényeiket. Ha a munkaadó és a sérült munkás között a kártalanítási igényjogosság, vagy a követelt összeg magassága tekintetében vita keletkezik, akkor a törvényben körülírt választott bíróság határoz. A kártalanítás nagysága és feltételei a törvény első függelékében vannak megállapítva. Halálos balesetnél a kártalanítási összeg attól függ, hogy a sérültnek maradtak-e oly hozzátartozói, akik:

- a) teljesen az ő keresetére, vagy
- b) részben az ő keresetére voltak utalva, vagy végül
- c) keresetére utalt hátramaradottai nem voltak.

A kártalanítás az a) esetben ugyanazon munkaadónál az utolsó három évben élvezett keresetének összege, vagy amennyiben a munkaadónál rövidebb ideig volt foglalkoztatva, az átlagos heti keresetének 156-szorosa, de minden körülmények között legalább 150 font sterling; b) esetben a kártalanítási összeg a három megelőző évi kereset összegét nem haladhatja meg és vagy egyezségileg, vagy választott bírósági eljárással állapíttatik meg; c) esetben a kártalanítás csak az orvosi kezelésre, a temetkezési költségekre szorítkozik s legfeljebb 10 font sterlinget tehet ki.

Teljes, vagy részleges munkaképtelenség esetén a kártalanítási összeg legfeljebb 50%-a lehet a megelőzőleg élvezett átlagos keresetnek, de legfeljebb heti egy font sterling. Ha munkaképtelenség két hétnél rövidebb ideig tart, úgy az első hétre kártalanítás nem fizettetik.

Végkielégítés a heti fizetések helyett kölcsönös megegyezések esetén megengedtetik. A munkaadónak azonban joga van, ha már hat hónapon keresztül fizette a kártalanítást, a sérült munkás beleegyezése nélkül is az illetékes hatóságnál további kötelezettségének felmentését kérni, megfelelő tőkeösszeg lefizetése ellenében. A tőkésítés állandó munkaképtelenség esetén oly összeg lefizetésében áll, amelylyel a postatakarékpénztárnál a sérült járadékot vásárolhat, amely járadék a heti kártalanítási összeg évi értékének 75%-át teszi ki. Időleges, vagy részleges munkaképtelenség esetén

a végkielégítési összeget a választott bíróság állapítja meg. A választott bíróság vagy a két fél megegyezése által létesített bizottságból áll, vagy ha a felek egyike ily bizottság illetékességét el nem ismeri, úgy a grófsági törvényszék egyik bírása által kinevezett békebíró ítélkezik. A sérült egészségi állapotára vonatkozó vitás kérdésekben a grófsági törvényszék által kinevezett orvosi szakértő dönt. E szakértőket a kincstár fizeti.

A vállalkozók balesetbiztosító testületeket alkothatnak, amelyek azután a kártalanításokat viselik, vagy pedig biztosító társaságokkal köthetnek a munkaadók balesetbiztosítási szerződéseket.

A balesetkártalanításra vonatkozólag a munkaadó és munkás között oly értelmű egyezség, amely a törvényben meghatározott kártalanítás mértékétől eltérő módon intézkedik, baleset esetére (ezt az eljárást »contracting-out«-nak nevezik) csak akkor érvényes, ha a vonatkozó egyezséghez a segélyegyletek nyilvántartója (Registrar of Friendly Societies) hozzájárul. Ennek az állami hivatalnoknak meggyőződést kell szerezni arról, hogy az egyezmény a munkásnak, vagy hozzátartozóinak szempontjából nem hátrányosabb-e, mint a törvényes szolgáltatások és hogyha az egyezmény révén a munkásra valamelyes járulék fizetésének kötelezettsége hárul, legalább is a járulékok értékének megfelelő szolgáltatást kapjon azon szolgáltatások mellett, a melyekre a törvény szerint igénye lenne. Titkos szavazás alapján döntendő el, hogy azoknak a munkásoknak többsége, a kikre az egyezmény vonatkoznék, az egyezményt elfogadják-e a vagy sem. A segélyegyletek nyilvántartója ilyen egyezséget csak meghatározott, legalább öt éves időtartamra szóló érvénnyel vehet tudomásul; a hozzájárulás megújítható. Semmiféle egyezség nem tartalmazhat oly értelmű kikötést, hogy az alkalmaztatás feltétele az egyezség elfogadása lehet; meg kell hagyni a munkásoknak a jogot, hogy az ilyen egyezségektől visszaléphessenek.

Ipari betegségek kártalanítása.

Az angol balesetbiztosítási törvény sok tekintetben mögötte marad a kontinens ily irányú törvényeinek, mindazonáltal egyik legfontosabb rendelkezésével, nevezetesen azzal, amelyik az ipari megbetegedések kártalanítására vonatkozik, új utat tört. Az 1906. évi angol munkásbiztosítási törvény szerint egyes, a törvény függelékében felsorolt üzemi megbetegedések baleseteknek minősítendőek akkor is, ha e betegségek minden különös baleset nélkül következtek is be. A megbetegedett munkás kártalanításra jogosult az esetben, ha az 1901. évi gyári törvény alapján a kormány által kinevezett hivatalos orvos a megbetegedést ily ipari megbetegedésnek minősíti. Az orvos határozata ellen a felek bármelyike az orvosi választott bírósághoz felebezhet. Kártalanítás jár, ha az orvos igazolja, hogy a munkás a törvényben megjelölt, vagy a törvényben adott felhatalmazás alapján teendő rendelkezésekben ipari betegségnek minősített betegség folytán képtelen teljesrendes munkakeresményének megszolgáltatására, ha a munkás ilyen betegség miatt a gyári törvény alapján kénytelen rendes foglalkozását feladni, vagy pedig, ha a betegség halált okoz. Igazolni kell, hogy a betegség az illető foglalkozási ágban való foglalkoztatást követő tizenkét hónapon belül tört ki. Ha beigazolódik, hogy az illető munkás munkába léptekor írásban — a valósággal ellentétben — kijelentette, hogy addig a kérdéses betegségben nem szenvedett, úgy kártalanítás nem jár. Ha a munkaadó beigazolja, hogy a megbetegedett munkás betegségét a hozzá történt belépést megelőzőleg más munkaadónál szerezte, úgy az előbbi munkaadó kötelezett a kártalanításra. Ha a betegség lassan fejlődött ki és az utóbbi tizenkét hónap alatt a munkás több munkaadónál volt alkalmazva, úgy az összes vállalkozók felelősek s a kártalanításba bevonandók. Bizonyos feltételek fenforgása esetén a hivatásos betegségekből folyó kockázat elleni biztosításra kényszerszövetségek alakíthatók. A kártalanítási összeg nagy-

ságát illetőleg s vitás kérdésekben ugyanazok a tényezők határoznak, mint a baleseteknél, de gondoskodnak arról, hogy bizonyos esetekben a régebbi munkaadók anyagilag is hozzájáruljanak a megbetegedett munkás kártalanításához. Említésre méltó az is, hogy a belügyminiszter egyes iparágakra vonatkozóan bizonyos körülmények között a biztosítási kötelezettséget elrendelheti, noha a kötelező biztosítást az angol törvény egyébként nem ismeri. A belügyminiszternek jogában áll a szavatosságot más ipari betegségekre és üzemekre is kiterjeszteni.

A törekvés valójában az, hogy mindinkább több ipari megbetegedést vegyenek fel a törvényhez tartozó függelékebe. Eredetileg a törvény csak két ipari megbetegedésre vonatkozott, nevezetesen az anthraxra, vagyis lépfenére, amely azokban az üzemekben fordul elő, ahol gyapjúval, szőrökkel, sörtékkel, állati bőrökkel foglalkoznak, továbbá az ólommérgezésre és annak következményeire, amelyek mindama nagy számú iparágakban előfordulhatnak, amelyekben az ólmot és ennek összetételeit használják. Azóta fokozatosan még a következő ipari megbetegedéseket is felvették a törvénybe: a higanymérgezést és következményeit, a phosphormérgezést és következményeit, az arzénmérgezést és következményeit, a bányaféregmegbetegedést; a szemrengést (nystagmus) és a bányászok kéz- és térdgenyvedését (beat hand; beat knee), amely utóbbi három a szénbányákban előforduló ipari megbetegedés, s ezeken kívül még néhány ritkábban előforduló ipari betegséget. Ujabban miniszteri bizottság tartott vizsgálatot annak megállapítására, vajjon nem kellene-e felvenni még a következő megbetegedéseket is: 1. a tehénhimlőt; 2. az ujjak zsugorodását, amely főleg csipkeverőnőknél gyakori; 3. a szemhéjgörcsöt, amely bányászoknál fordul elő, de nem tévesztendő össze a szemrengéssel; 4. az írógörcsöt.

A bizottság nem régen közzétett jelentésében (Cd. 6956/1913.) az 1. és 2. helyen említett betegségek felvételét ellenzi, viszont a 3. és 4. helyen megnevezett betegségek felvételét javasolja. E javaslatnak a kormány kétségtelenül rövid időn belül eleget fog tenni. Amint ezekből megállapítható, a bányamunkások ipari megbetegedéseinek a függelékebe való fölvétele áll a legkedvezőbbben, ami nagymérvű gazdasági és politikai hatalmuknak, valamint kitűnő szervezethezességüknek és mozgékonyaságuknak eredménye; így — példaképpen említve — abban a miniszteri bizottságban, amelyről fentebb szó volt, saját orvos-szakértőik is résztvettek, akiknek hosszú vizsgálatokon alapuló véleménye nagy befolyással volt a bizottság végkövetkeztetéseire. Ezenfelül nagyjelentőségű, hogy az írógörcsöt is, amelynek írásbeli munkát végző nagyszámú egyén ki van téve, üzemi balesetnek minősítették. A távírdászok görcsét már régebben fölvtették a törvényhez tartozó függelékebe.

Statisztika.

A törvényes baleseti kártalanításról a legutóbb megjelent hivatalos statisztika az 1912. évre vonatkozik. (Cd. 7088/1913.) A hivatalos statisztika nem számol be a kártalanítások minden esetéről, hanem csakis hét legfontosabb iparágban az üzemek legnagyobb részére szorítkozik. Ez iparágak a következők: gyárak, hajózási-, vasuti- és kikötőüzemek, mélyépítések, bányák, kőbányák. Az 1912. évi statisztika 136.279 munkaadóra vonatkozik, akik mindössze 7.5 millió munkást foglalkoztattak. Ezek közül 5 millió a »gyárak« rovatba tartozik. 1912-ben kártalanítást fizettek 3.599 halálos balesetnél és 424.406 egyéb balesetnél. A kártalanítás átlagos összege volt: halálos baleseteknél 158 font sterling, más baleseteknél 6.3 font sterling. Az összes foglalkoztatott személyekre számítva átlagban a kártalanítási kiadások személyenként 8 Sh. és 7 p-t tettek ki, legalacsonyabbak voltak a kiadások a gyáraknál, évente 5 Sh., a vasutaknál 8 Sh. 2 p., kőbányáknál 16 Sh. 3 p., a hajózásnál 15 Sh. 9 p., a mélyépítésekénél 11 Sh. 7 p., a kikötők-

ben 21 Sh. 4 p. s a bányákban 21 Sh. 10 p. Mindezen iparágakban az 1912. évben kifizetett kártalanítások összege 3,174.101 font sterling az előző évi 3,056.404 font sterlinggel szemben. Ezekben az összegekben az ipari betegségekért fizetett kártalanítás is benfoglaltatik. A megemlített 7 iparágban 1912-ben 55 halálesetben és 6.712 más megbetegedés esetén fizettek kártalanítást ipari betegségekért. Az esetek 87·9⁰/₀-a a bányákban fordult elő és az esetek legnagyobb részében nystagmus, kéz-, térd- és könyök-genyedéstről volt szó. A többi megbetegedések között volt 606 ólommérgezés. A balesetkártalanítási törvénynek utolsó 5 évi tartama alatt a következő adatok állanak rendelkezésünkre:

Év	Halálos baleset	Más baleset	Kártalanítások összege font sterling
1908	3.473	325.484	2.080.672
1909	3.341	332.612	2,274.238
1910	3.510	378.340	2.700.325
1911	4.021	419.031	3.056.404
1912	3.599	424.406	3,174.101

A halálos baleseteknek az 1911. évben előfordult nagy száma annak tulajdonítható, hogy ez évben volt a hultoni nagy bányaszerencsétlenség, amely alkalommal 344 bányamunkás pusztult el. Feltűnő a nem halálos balesetek számának állandó növekedése, aminek következménye természetesen ugyane balesetekért fizetett kártalanítási összegeknek emelkedése is. Míg t. i. 1908-ban ez az összeg 1,544.549 font sterlinget tett ki, 1912-ben már 2,606 994 font sterlingre rúgott, ami 68⁰/₀ emelkedésnek felel meg. E körülményt a hivatalos jelentés a következő okokra vezeti vissza:

1. a törvénynek jobb ismerete és kihasználása folytán, mint a jelentés mondja, »a munkások most — jogosultan — távol maradnak olyan sérüléseknél a munkától, amelyek esetén régebben, úgy ahogy tudtak, tovább dolgoztak«.

2. a hét iparágban alkalmazottak száma 1909-ben 6 és fél millió volt, amely szám 1912-ben 7 és fél millióra emelkedett.

3. hosszabb munkaidő, az ipar terjeszkedése és üzleti élet virágzása következtében intenzívebb munka,

4. esetleg a szimulánsok számának emelkedése.

A nem halálos baleset közül 27.080 esetben a munkaadók tőkeértékkel mentesítették magukat kártérítési kötelezettségeik alól, amelyek részben azonnal a baleset után, részben heti fizetések bizonyos ideig történt eszközlése után fizették ki. 13.713 esetben az átlagos tőkeérték 6·16 font sterling volt. 8 029 esetben a tőkeértéket csak akkor fizették ki, amikor már 26 hétig tartott a kártalanítás, ez esetekben a végkielégítés átlag 21·3 font sterling volt. 5.338 esetben 26 héten túli kártalanítás után fizettek ki végkielégítést, amelynek átlaga 99·2 font sterling volt. Összesen 793.597 font sterling végkielégítést fizettek ki, ami a nem halálos balesetek után kifizetett kártalanítási összegnek 30⁰/₀-a. A végkielégítési összegek legnagyobb részét biztosítótársaságok fizették, kötelező biztosítás tudvalevőleg Angliában nincs. Az ipari betegségek kártalanítására 1912-ben 55 halálos balesetnél összesen 9.987 font sterlinget, 6.712 más esetben 103.798 font sterlinget fizettek.

A kártalanítási igényeknek csak kis részét érvényesítik peres úton; 1912-ben 10.972 eset került bíróság elé, de csak 5.858 esetben döntött a bíróság, a többi esetben a felek egyezséget kötöttek. Az 5.858 döntés közül 4.455 esetet, vagyis az eseteknek 76⁰/₀-át a munkások javára döntötték el. A munkaadók 1880. évi szavatossági törvénye alapján (Employers' Liability Act.) mindinkább kevesebb pert tesznek a munkások folyamatba; így a törvény alapján megindult perek száma a következő volt:

1907-ben	604	1910-ben	217
1908-ban	406	1911-ben	223
1909-ben	298	1912-ben	197

A bíróságok döntése miatt 208 esetben, vagyis az esetek 2'6⁰/₀-ában adtak be felebbezést a felebbezési bíróságokhoz (Courts of Appeal), 107 esetben a munkások, 101 esetben a munkaadók felebbeztek. A munkások 17 esetben, a munkaadók 34 esetben voltak pernyertesek, amiből talán arra lehet következtetni, hogy a munkások már az elsőfokú bíróságnál megtalálták igazukat. Csak 4 esetben történt, hogy a munkások még tovább felebbeztek a Lordok Házához. (House of Lords.)

Az összes alkalmazott orvosi szakértők száma 342 volt, ezek mind-össze 1.228 esetben adtak szakvéleményt.

Szociális biztosítási törvény és a baleseti kártalanítás.

A szociális biztosításról szóló 1911. évi törvény az ipari balesetek kártalanítására vonatkozólag némely pontban lényeges változásokat hozott. A törvény 11-ik szakasza ugyanis olyképen intézkedik, hogy a betegsegélyző pénztárakat táppénz, vagy rokkantsegély fizetése alól felmenti olyan baleset, vagy megbetegedés esetén, amelyért a biztosított személy baleseti kártalanítást kap. A törvénynek ugyanez a szakasza feljogosítja a pénztárt, vagy a biztosítási választmányt, hogy a kártalanítási igényt a munkás helyett érvényesítse. Az ilyen módon nyert bevételek a pénztáraknál az illető tag javára kezelhetnek. Ha a kártalanítási összeg oly nagy, vagy nagyobb, mint a táppénz, vagy a rokkantsegély, akkor a pénztárak semmit sem fizetnek a betegnek; ha azonban a kártalanítási összeg kisebb, akkor a különbözetet a tagnak kifizetik. Megjegyzendő, hogy az orvosi kezelés, a szanatoriumi ápolgatás költségei balesetek esetén is a pénztárakat terhelik.

Baleseti kártalanítás és a munkások.

Ha tisztába akarunk jönni azzal, hogy a törvény a gyakorlatban miképpen működik és mily hiányai vannak a munkások szempontjából, leg-helyesebb, ha azt nézzük, hogy a szakszervezeti kongresszusok e tárgyban évről-évre mily követeléseket támasztanak. A munkások legfontosabb követelése a következőkben foglalhatók össze: 1. Az ipari hivatásos betegségek igazolására legyen elegendő a gyári törvény alapján kijelölt kerületi orvos bizonyítványa és a munkaadónak ne legyen szabad e felett a pont felett törvényes eljárást indítani. 2. Csökkent munkaképesség esetén a munkaadó köteleztessék arra, hogy könnyebb munkaalkalmat nyújtson, más esetben teljes kártalanítást tartozik fizetni. 3. Tartós, teljes, vagy részleges munkaképtelenség esetén a munkásnak ugyanolyan joga legyen arra, hogy végkielégítést kívánhasson, mint a munkaadónak. 4. Az orvosok köteleztessenek arra, hogy igazolványok kiállításánál a tényleges egészségi állapotnak és munkaképességnek megállapítására szorítkozzanak, anélkül, hogy véleményt nyilvánítanának arról, miként alakulhat ez az egészségi állapot a jövőben, vagy megváltozott viszonyok között. 5. A szülőknek halálos baleset után teljes kártérítésre legyen joguk, még pedig az esetleg már kifizetett táppénzek levonása nélkül, még abban az esetben is, ha nem szorultak rá a balesetet szenvedettek keresetére. 6. Az állam vállalja magára a garanciát minden baleseti kártalanítási összeg kifizetéséért és azokat szükség esetén hajtsa be a szavatossággal tartozó munkaadótól. 7. Ha a munkás a balesetre vonatkozó bejelentést elmulasztotta, akkor a munkaadónak először azt kell bizonyítani, hogy ez a körülmény a védekezést nem befolyásolta. 8. A munkaadók szavatossága terjesztessék ki az alvállalkozók által foglalkoztatott munkásokra is. 9. A végkielégítésben való meg-

egyezés jogérvényességéhez akkor is megkivántassék a grófsági bíróságnál való bejelentés, ha a megegyezés a heti kártalanítások kiszolgáltatása előtt létesült. 10. A grófsági bíróság döntései ellen való felebbezések közvetlenül a felebbviteli törvényszékhez (Court of Appeal) kerüljenek.

Állampolgárság és tartózkodási hely a balesetbiztosítási jogban.

Írta: dr. Alapy Győző.

Gyakran merül fel az a kérdés, hogy mely állam polgárai esnek az 1907. XIX. t.-c.-kel létesített Országos Pénztárnál balesetbiztosítási kötelezettség alá, és hogy a baleseti járadékot élvezők mely államban, illetve államokban való tartózkodásuk ideje alatt maradnak meg járadékuk élvezetében? Miután e kérdések tárgyalásánál teljesen ellentétes felfogások kerültek felszínre, célom a tételes intézkedések és a fennálló gyakorlat figyelembevételével e kérdést minden oldalról megvilágítani.

Az 1907. évi XIX. t.-c. értelmében balesetbiztosítási kötelezettség alá tartoznak a 3. §-ban felsorolt belföldi üzemekben alkalmazott magyar honosok és az 5. §. értelmében a magyar honosokkal *egyenlő elbánás alá* esnek a balesetbiztosítás tekintetében a belföldi üzemekben alkalmazott külföldi honosok, *ha* az illető állam a területén alkalmazott magyar honosokkal szemben hasonló eljárást követ.

A viszonyossági elv alapján balesetbiztosítási kötelezettség alá tartoznak: az *osztrák, az olasz és a német birodalmi* állampolgárok.

Ugyancsak az 5. §. akként rendelkezik, hogy: oly államok alattvalóival szemben, amelyekben a balesetbiztosítás *nincs törvényesen rendezve*, a kereskedelemügyi m. kir. miniszter a biztosítási kötelezettséget a viszonyosságra való tekintet nélkül is elrendelheti. E felhatalmazás alapján kiterjesztette a balesetbiztosítási kötelezettséget a kereskedelemügyi miniszter a *bolgár, román, szerb, török és montenegrói* állampolgárokra.

Más államok polgárai jelenleg nem tartoznak nálunk balesetbiztosítási kötelezettség alá.

* * *

A *tartózkodási helynek* a járadék élvezetére, illetve szünetelésére vonatkozó kihatása aszerint változik, amint a járadékos maga a *balesetet szenvedett*, avagy a balesetet szenvedett *hozzátartozója*, továbbá aszerint, hogy *milyen állampolgár* a járadékra jogosult és *hol* tartózkodik.

Vizsgáljuk e kérdést az állampolgárság és azon belül a járadékosok minősége: sérültek és hozzátartozók szerint.

A magyar honos *sérült* járadékosra az 1907. XIX. t.-c. 95. §. 2. pontja vonatkozik, amely azzal az indokolással, hogy a »balesetbiztosításnak nem lehet célja, hogy külföldön tartózkodó, bár igényjogosult egyének eltartásáról gondoskodják« kimondja, hogy »ha a járadékot élvező sérült külföldre távozik, visszatértéig szünetel a járadék élvezetének joga.«

A szünetelés természetesen akkor *kezdődik*, ha a járadékos a havi *esedékességi napon* tartózkodik a magyar szent korona országai (röviden Magyarország) területén kívül, míg ha az egymásután következő két ese-

dékességi nap között tartózkodik külföldön, ennek a külföldi tartózkodásnak a járadék élvezetére kihatása nincsen.

A szünetelés addig tart, amíg a járadékos külföldön tartózkodik és független attól, hogy a járadékos állandó, avagy csak ideiglenes tartózkodásra távozott külföldre. Véget ér a szünetelés azzal a nappal bezárólag, amelyen a járadékos külföldi tartózkodása befejezést nyert. Vagyis, a járadék a járadékos sérültet nem a visszatérést követő legközelebbi esedékességi naptól, hanem a Magyarországra *visszatérése napjától* illeti meg, úgy, hogy a visszatérés tényével és a visszatérés napján az egész havi járadéknak arra a részére megnyílik a járadékos igényjoga, amely a havi járadékából a visszatérés napjától a legközelebbi esedékesség napjáig tartó időtartamra aránylagosan esik.

A folytatólagos járadékrészletek a következő esedékességi napon kiadandók, ha a sérült Magyarországon tartózkodik. De kimondja a hivatkozott törvényhely azt is, hogy kiadandók a sérültnek a visszatartott járadékrészletek is az esetben, ha állandó tartózkodásra *három hónapon belül tér vissza*.

A három hónap véleményem szerint nem a külföldre távozás napjával, hanem a *szünetelés kezdőnapjával* veszi kezdetét, vagyis a sérült csak akkor veszíti el a visszatartott járadékrészleteket, ha a külföldre távozása napját követő legközelebbi esedékességi naptól számított három hónapon belül, — tehát a negyedik hó esedékességi napját megelőző — nem tér vissza Magyarországra.

A törvény — a magyar honosokra vonatkozó — e szigorú rendelkezését a gyakorlat akként tágította, hogy ha a járadékos magyar honos Ausztriába, tehát külföldre azért távozik, hogy ott katonai szolgálatot, tehát állampolgári kötelességet teljesítsen, a járadék élvezete nem szünetel; úgyszintén nem szünetel akkor sem, ha a járadékos sérültet *belföldi munkaadója külföldön* foglalkoztatja, vagyis amikor a belföldi üzemmel létrejött alkalmaztatási- és munkaviszonyból kifolyólag teljesít a sérült külföldön szolgálatot, és e szolgálat teljesíthetése végett kénytelen külföldön tartózkodni.

A magyar honos *hozzá tartozó*: özvegy lemenő, felmenő járadékos külföldre távozása esetén különbséget kell tenni ideiglenes és állandó tartózkodás céljából való külföldre távozás között. Vagyis, kutatni kell a külföldre távozó járadékos távozásának minőségére irányuló szándékot, aminek eldöntésénél más alapot, mint a *járadékos saját bejelentését* elfogadni nem lehet.

Ideiglenes tartózkodásra való távozás esetén beáll a járadék élvezetének szünetelése a 76. §. értelmében. A szünetelés kezdete, tartama és a járadék élvezetének visszatérés esetén való felújulása tekintetében ugyanazon elvek irányadók, mint amiket fentebb a sérülteknél kifejtettem.

Ha a magyar honos hozzá tartozó járadékos *állandó tartózkodásra* távozik külföldre, kérelmére az Országos Pénztár méltánylást érdemlő esetekben egy évi járadékának megfelelő végkielégítést engedélyezhet. Ha az ily hozzá tartozó Magyarországra visszatér, a folytatólagos járadékra való igénye ez esetben is felújul, azonban a kifizetett egy évi járadék összege a részére visszatérte után fizetendő járadékból levonandó. Levonandó tehát a végkielégítés címén kapott egy évi járadék az ország területére visszatérő járadékos hozzá tartozó járadékából, tekintet nélkül arra, hogy eltávozásától számítva, mely idő elteltével tér vissza.

A magyar honos járadékosok külföldi tartózkodásához fűződő következményeket ekként tisztázva, itt kívánom még megemlíteni, hogy Bosznia-Hercegovina, miután az a magyar szent korona jogán annektáltatott, nem külföld, miért is Bosznia-Hercegovinában való tartózkodásuk ideje alatt a járadékosok járadékuk élvezetében maradnak.

* * *

A külföldi honos sérült járadékosoknál a törvény általában kétféle rendelkezést állít fel, aszerint, amint a járadékos Magyarországból hazájába, avagy egy más, — tehát úgy a sérülthez, mint reánk nézve — külföldi államba távozik. Az utóbbi esetre a 94. §. fentemlített 2. bek. és az ahhoz fűzött kommentár irányadó, figyelemmel arra, hogy a 94. §. nem tesz különbséget a sérültek állampolgársága között, nem rendelkezik viszonyosság esetére, hanem általában és generálisan intézkedik arra az esetre, ha bármely járadékos sérült külföldre távozik. Ezzel az intézkedéssel szemben áll a 94. §. 3. bek.-nek azon rendelkezése, amely szerint, ha a külföldi honos »állandó tartózkodásra hazájába visszatér, ez esetben járadéka továbbra is fizetendő, ha az illető állam a magyar honosokkal szemben viszonyos eljárást követ«. Az 1907. XIX. t.-c.-ben lefektetett ezen elvet következetesen viszi keresztül a törvényhozó az olasz honosokkal szemben követendő viszonyosság tekintetében létesített megállapodás törvénybeiktatásánál, amely viszonyossági törvény rendelkezése szerint az olasz honos, nálunk járadékos sérült járadéka élvezetében csak akkor marad meg, ha Olaszországba tér vissza.

A külföldi honosok járadékot élvező hozzátartozói külföldre távozása esetén, azt a megkülönböztetést, hogy az a külföld a járadékosnak hazája, vagy reá nézve is külföld-e, nem teszi meg az 1907. XIX., hanem a 77. §. 2. bek.-ben kimondja, hogy: »ha külföldi honosok járadékot élvező hozzátartozói állandó tartózkodásra külföldre távoznak, évi járadékuk háromszorosát tevő végkielégítésre tarthatnak igényt, de az országba ismét visszatérve, további járadékra igényük nincs«; egyébként az ilyen külföldi honosok járadékügye tekintetében szintén a viszonyosság feltétele az irányadó. A gyakorlat e rendelkezést akként magyarázta, hogy elsősorban kutatandó a viszonyosság; ha viszonyosság van, vagyis az illető állam, amelynek állampolgára a járadékos, a magyar hozzátartozók részére szintén megadja a járadékot, ha az illető államból külföldre távoznak, ezen állam polgárai közül a hozzátartozó járadékosok járadékuk élvezetében külföldre távozásuk esetén ugyancsak megmaradnak.

A fenti rendelkezéseket vizsgálva feltűnik, hogy úgy a 96. §. 3. bek., mint a 77. §. 2. bek. »állandó tartózkodásra« hazájukba visszatérő sérültekre, illetve külföldre távozó hozzátartozó járadékosokra vonatkozik. »Ideiglenesen« távozókról tehát rendelkezés nincsen. Véleményem szerint ebből az következik, hogy e rendelkezések nemcsak az »állandó tartózkodásra« távozókra vonatkoznak, hanem általában a »távozó«-ra, egyrészt azért, mert a »több«-ben (állandó) a »kevesebb« (ideiglenes) befoglaltatik, hanem azért is, mert annak kutatása, hogy állandó, avagy ideiglenes tartózkodásra távozott-e a járadékos, tárgyilagos eredményre nem vezethetne, hisz minden távozó jogkövetkezmény nélkül jelentheti ki, hogy távozása állandó tartózkodás céljából történt és így a törvény rendelkezése alkalmazandó még akkor is, ha távozása csak ideiglenes jellegű lenne.

Áttérve már most annak vizsgálatára, hogy a gyakorlatban a törvény ezen rendelkezése hogyan nyer alkalmazást, megállapíthatjuk a következőket:

az *osztrák* honosok a viszonosság fenforgásának bírói megállapítása, az *olasz* honosok külön törvényes megállapítás (1911. XII. §.) alapján élvezik a járadékot a magyar szent korona területén kívüli tartózkodásuk esetén, és pedig a sérültek, ha Ausztriába, illetve Olaszországba, tehát hazájukba térnek vissza, a hozzátartozók, ha bárhova is távoztak Magyarországból; az utóbbiak tehát a végkielégítést nem is igényelhetik, amit az olaszokra vonatkozólag a m. kir. miniszterium 2.848/M. E. I. 911. sz. rendelet 6. §. ut. bekezdése határozottan is kifejezésre juttat.

A *német* birodalmi honos járadékos sérült a járadékot csak addig élvezi, amíg a magyar szent korona területén tartózkodik. Ha hazájába távozik, járadékának élvezete szünetel, mert a Németországban járadékos magyar sérültek sem kapják meg járadékukat akkor, ha Németországból Magyarországra térnek vissza. Ha a német honos járadékos Magyarországra visszatér, a folytatólagos járadékrészletekre feljúl az igénye. A *német* honos járadékos *hozzátartozó*, ha állandó tartózkodásra hazájába, vagy más államba távozik, évi járadéka háromszorosát tevő végkielégítésre tarthat igényt, de ha vissza is térne Magyarországra, további járadékra igénye nincsen.

A *bolgár, román, szerb, török, vagy montenegrói* honos járadékos sérült járadéka élvezetében marad, ha hazájába visszatér, a hozzátartozó pedig, bárhova távozzék is. Ugyanis reájuk a biztosítási kötelezettséget a kereskedelemügyi m. kir. miniszter a viszonosságra való tekintet nélkül is elrendelvén, mindazok a jogok, amelyek oly állam polgárait, amely állam viszonos eljárást követ, megilletnek, megilletik a fent nevezett állampolgárokat is, mert hazájukban a balesetbiztosítási kötelezettség törvényesen rendezve nem lévén, a viszonosság nem is kutatható.

Végül különleges a helyzetük a bosznia-hercegovinai illetőségű állampolgároknak is. Ezek ugyanis, mint nem külföldiek, minden külön intézkedés nélkül balesetbiztosítási kötelezettség alá tartoznak. Ha azonban járadékosokká válnak, nézetem szerint meg kell nekik adni mindazon jogokat, amelyek az osztrák állampolgár járadékosokat megilletik, és pedig azért, mert Bosznia-Hercegovina jogilag Magyarországhoz és az osztrák örökös tartományokhoz tartozik, s így a kiterjesztő jogmagyarázatot tartva szem előtt, nem a magyar állampolgárookra vonatkozó megszorító rendelkezéseket, hanem az osztrák állampolgárookra hatályos kedvezőbb rendelkezéseket kell reájuk is alkalmazni.

Megállapíthatjuk tehát az előadottakból, hogy a magyar állampolgár külföldön nem maradhat meg a járadék élvezetében, míg a külföldi honos hazájában, sőt külföldön is megmaradhat, és hogy az állandó tartózkodásra külföldre távozó külföldi honos hozzátartozók, ha járadékuk élvezetében nem is maradhatnának meg, háromszor akkora végkielégítést feltétlenül igényelhetnek, mint aminőnek megadása a magyar honos hozzátartozók részére különös méltánylást érdemlő körülmények igazolásától tétetett függővé, vagyis a külföldiek több jogot élveznek a balesetbiztosítás terén, mint a magyar honosok.

A magyar honos járadékosok külföldi tartózkodásához fűződő következményeket ekként tisztázva, itt kívánom még megemlíteni, hogy Bosznia-Hercegovina, miután az a magyar szent korona jogán annektáltatott, nem külföld, miért is Bosznia-Hercegovinában való tartózkodásuk ideje alatt a járadékosok járadékuk élvezetében maradnak.

* * *

A külföldi honos sérült járadékosoknál a törvény általában kétféle rendelkezést állít fel, aszerint, amint a járadékos Magyarországból hazájába, avagy egy más, — tehát úgy a sérülthez, mint reánk nézve — külföldi államba távozik. Az utóbbi esetre a 94. §. fentemlített 2. bek. és az ahhoz fűzött kommentár irányadó, figyelemmel arra, hogy a 94. §. nem tesz különbséget a sérültek állampolgársága között, nem rendelkezik viszonzosság esetére, hanem általában és generálisan intézkedik arra az esetre, ha *bármely járadékos sérült* külföldre távozik. Ezzel az intézkedéssel szemben áll a 94. §. 3. bek.-nek azon rendelkezése, amely szerint, ha a külföldi honos »állandó tartózkodásra hazájába visszatér, ez esetben járadéka továbbra is fizetendő, ha az illető állam a magyar honosokkal szemben viszonzos eljárást követ«. Az 1907. XIX. t.-c.-ben lefektetett ezen elvet következetesen viszi keresztül a törvényhozó az olasz honosokkal szemben követendő viszonzosság tekintetében létesített megállapodás törvénybeiktatásánál, amely viszonzossági törvény rendelkezése szerint az olasz honos, nálunk járadékos sérült járadéka élvezetében csak akkor marad meg, ha Olaszországba tér vissza.

A külföldi honosok járadékot élvező hozzátartozói külföldre távozása esetén, azt a megkülönböztetést, hogy az a külföld a járadékosnak hazája, vagy reá nézve is külföld-e, nem teszi meg az 1907. XIX., hanem a 77. §. 2. bek.-ben kimondja, hogy: »ha külföldi honosok járadékot élvező hozzátartozói *állandó tartózkodásra külföldre* távoznak, évi járadékuk háromszorosát tevő végkielégítésre tarthatnak igényt, de az országba ismét visszatérve, további járadékaikra igényük nincs«; egyébként az ilyen külföldi honosok járadékügye tekintetében szintén a viszonzosság feltétele az irányadó. A gyakorlat e rendelkezést akként magyarázta, hogy elsősorban kutató a viszonzosság; ha viszonzosság van, vagyis az illető állam, amelynek állampolgára a járadékos, a magyar hozzátartozók részére szintén megadja a járadékot, ha az illető államból külföldre távoznak, ezen állam polgárai közül a hozzátartozó járadékosok járadékuk élvezetében külföldre távozásuk esetén ugyancsak megmaradnak.

A fenti rendelkezéseket vizsgálva feltűnik, hogy úgy a 96. §. 3. bek., mint a 77. §. 2. bek. »állandó tartózkodásra« hazájukba visszatérő sérültekre, illetve külföldre távozó hozzátartozó járadékosokra vonatkozik. »Ideiglenesen« távozókról tehát rendelkezés nincsen. Véleményem szerint ebből az következik, hogy e rendelkezések nemcsak az »állandó tartózkodásra« távozókra vonatkoznak, hanem általában a »távozó«-ra, egyrészt azért, mert a »több«-ben (állandó) a »kevesebb« (ideiglenes) befoglalják, hanem azért is, mert annak *kutatása*, hogy állandó, avagy ideiglenes tartózkodásra távozott-e a járadékos, tárgyilagos eredményre nem vezethetne, hisz minden távozó jogkövetkezmény nélkül jelentheti ki, hogy távozása állandó tartózkodás céljából történt és így a törvény rendelkezése alkalmazandó még akkor is, ha távozása csak ideiglenes jellegű lenne.

Áttérve már most annak vizsgálatára, hogy a gyakorlatban a törvény ezen rendelkezése hogyan nyer alkalmazást, megállapíthatjuk a következőket:

az *osztrák* honosok a viszonosság fenforgásának bírói megállapítása, az *olasz* honosok külön törvényes megállapítás (1911. XII. §.) alapján élvezik a járadékot a magyar szent korona területén kívüli tartózkodásuk esetén, és pedig a sérültek, ha Ausztriába, illetve Olaszországba, tehát hazájukba térnek vissza, a hozzátartozók, ha bárhova is távoztak Magyarországból; az utóbbiak tehát a végkielégítést nem is igényelhetik, amit az olaszokra vonatkozólag a m. kir. miniszterium 2.848/M. E. I. 911. sz. rendelet 6. §. ut. bekezdése határozottan is kifejezésre juttat.

A *német* birodalmi honos járadékos sérült a járadékot csak addig élvezi, amíg a magyar szent korona területén tartózkodik. Ha hazájába távozik, járadékának élvezete szünetel, mert a Németországban járadékos magyar sérültek sem kapják meg járadékukat akkor, ha Németországból Magyarországra térnek vissza. Ha a német honos járadékos Magyarországra visszatér, a folytatólagos járadékrészletekre feljúl az igénye. A *német* honos járadékos *hozzátartozó*, ha állandó tartózkodásra hazájába, vagy más államba távozik, évi járadéka háromszorosát tevő végkielégítésre tarthat igényt, de ha vissza is térne Magyarországra, további járadékra igénye nincsen.

A *bolgár, román, szerb, török, vagy montenegrói* honos járadékos sérült járadéka élvezetében marad, ha hazájába visszatér, a hozzátartozó pedig, bárhova távozzék is. Ugyanis reájuk a biztosítási kötelezettséget a kereskedelemügyi m. kir. miniszter a viszonosságra való tekintet nélkül is elrendelvén, mindazok a jogok, amelyek oly állam polgárait, amely állam viszonos eljárást követ, megilletnek, megilletik a fent nevezett állampolgárokat is, mert hazájukban a balesetbiztosítási kötelezettség törvényesen rendezve nem lévén, a viszonosság nem is kutatható.

Végül különleges a helyzetük a bosznia-hercegovinai illetőségű állampolgároknak is. Ezek ugyanis, mint nem külföldiek, minden külön intézkedés nélkül balesetbiztosítási kötelezettség alá tartoznak. Ha azonban járadékosokká válnak, nézetem szerint meg kell nekik adni mindazon jogokat, amelyek az osztrák állampolgár járadékosokat megilletik, és pedig azért, mert Bosznia-Hercegovina jogilag Magyarországhoz és az osztrák örökös tartományokhoz tartozik, s így a kiterjesztő jogmagyarázatot tartva szem előtt, nem a magyar állampolgárookra vonatkozó megszorító rendelkezéseket, hanem az osztrák állampolgárookra hatályos kedvezőbb rendelkezéseket kell reájuk is alkalmazni.

Megállapíthatjuk tehát az előadottakból, hogy a magyar állampolgár külföldön nem maradhat meg a járadék élvezetében, míg a külföldi honos hazájában, sőt külföldön is megmaradhat, és hogy az állandó tartózkodásra külföldre távozó külföldi honos hozzátartozók, ha járadékuk élvezetében nem is maradhatnának meg, háromszor akkora végkielégítést feltétlenül igényelhetnek, mint aminőnek megadása a magyar honos hozzátartozók részére különös méltánylást érdemlő körülmények igazolásától tétetett függővé, vagyis a külföldiek több jogot élveznek a balesetbiztosítás terén, mint a magyar honosok.

SZEMLE.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

Az Országos Pénztár kezelési költségvetése. Az Országos Pénztár 1914. évi költségvetésére vonatkozó kereskedelemügyi miniszteri és állami munkásbiztosítási hivatali leiratokkal már ismételtén foglalkoztunk. Jelentettük, hogy a miniszter a pénztár által előírányzott 1,973.250 koronával szemben az igazgatási költséget csupán 1,321.500 koronában állapította meg, a kezelési költséget pedig 60.000 koronára tette. Közöltük, hogy az Országos Pénztár a költségvetésre vonatkozó miniszteri rendelkezéshez fűzött Hivatali leirat sérelmes intézkedése ellen felterjesztéssel élt a kereskedelmi kormányhoz. A felterjesztésre adott miniszteri leirat foglalkozik a pénztár kezelési költségvetésével s kijelenti, hogy ezeknek a kiadásoknak megállapítása és részletezése a Hivatal feladata. A Hivatal újabb felterjesztés alapján döntött a kezelési költségvetés vitás kérdésében s e döntésével az 1914. év kezelési költségét 442.675 koronában állapította meg. Ebből a betegsegélyezési kezelési számlára (gyógyszervények retaxálása, kötszerkezelés, székházépítés, nyugdíjintézmény kezelése, perköltségek, rendkívüli költség számla) 155.640 korona, a baleseti kezelési számlára (baleseti felülvizsgáló intézet, üzembesorozási-tanács, központi végrehajtás, folyószámla egyeztetés, helyszíni vizsgálatok) 267.970 korona, végül a közös kezelési számlára (központi fürdőbeutalás) 19.065 korona jut. A kiadásokkal szemben a bevételek főösszegét a Hivatal 34.855 koronában állapította meg, úgy hogy a kezelési költség tiszta kiadási főösszege 407.820 korona.

Megállapítván a Hivatal az Országos Pénztár 1914. évi kezelési költségvetését, egyúttal kijelenti, hogy az átruházási jog a költségvetésben megállapított hitel keretében csakis az egyes költségvetési címeken belül a személyi járandóságok tételei között, úgyszintén a dologi kiadások tételei között gyakorolhatók. Nem gyakorolható tehát az átruházási jog a személyi és dologi járandóságok, úgyszintén az egyes költségvetési címek között. Ami a kezelési költségvetésben engedélyezett és üresedésben levő, vagy üresedésbe jövő állásokat illeti, a Hivatal figyelmezteti az Országos Pénztárt arra, hogy az országos pénztári alkalmazottak szolgálati viszonyait szabályozó szolgálati- és fegyelmi szabályzat 2. §-a értelmében az Országos Pénztár tisztviselői, szolgálói azok, akik a kereskedelemügyi miniszter által jóváhagyott költségvetésben rendszeresített állásokat töltenek be. Ebből következik, hogy a kezelési költség számlák terhére eső állásokban végleges minőségű tisztviselők nem alkalmazhatók, hanem az alkalmazásnak az idézett szabályzat 1. §-ának megfelelő módon csak szerződéses jellege lehet.

Tisztviselőválasztások az Országos Pénztárnál. Az Országos Pénztár igazgatósága június hó 27-ikén tartott ülésén tartotta meg a régóta huzódó tisztviselői választásokat. Eredetileg a választást az igazgatósági ülés első napján, június hó 26-án akarták megtartani, a két érdekeltég azonban nem tudott közös listában megegyezni. A megegyezés a következő napon sem sikerült s így a választásban csupán a munkásérdekeltég vett végig részt. Az igazgatási költség számla terhére választottak két titkárt, tíz segédtitkárt, tizenhat fogalmazót, tizenhárom segédfogalmazót, két számtanácsost, tizenegy számellenőrt, harmincnégy számtisztet, egy irodafőnök-helyetteset, hat irodatisztet, tizenhárom irodasegéd tisztet, harmincnégy kezelőtisztet, öt szolgát. A kezelési költség számla terhére szerződöttettek két számtanácsost, két számvizsgálót, három számtisztet, egy irodatisztet, két irodasegéd tisztet, öt kezelőtisztet és egy szolgát. A munkaadói érdekeltég még a választás napján távirati panaszszal fordult a kereskedelemügyi miniszterhez és egyúttal óvást jelentettek be az Állami Hivatalnál a választás érvényessége ellen. A választás miatt a tisztviselők közül is egyesek panaszszal fordultak a pénztár igazgatóságához és kérték a hivatali rangsor betartását s a rajtuk esett sérelem orvoslását. A beérkezett óvás alapján az Állami Hivatal leiltotta a megválasztottak illetményének folyósítását és a választásra vonatkozó iratok felterjesztését kérte. Leiratában a tisztviselők megnyugtatóására hangoztatta a Hivatal, hogy az ügyet soron kívül kívánja elbírálni.

Biztosítási kötelezettség. A vállalkozásszerűleg folytatott motorfavágó-üzem alkalmazottainak betegség- és baleset esetére való biztosítási kötelezettségét mondotta ki a kereskedelemügyi m. kir. miniszter 29.429/VI. D. sz. határozatával. Kimondotta ugyanez ítéletben a miniszter azt is, hogy az üzemtulajdonosi minőségnek nem feltétele az, hogy az üzem folytatásához szükséges munkaeszközöket az üzem tulajdonosa ingyenesen bocsássa a munkások rendelkezésére.

Balesetbiztosítási járuléktartozás biztosítása. Az örökhagyó balesetbiztosítási-jaruléktartozási kötelezettségei telekkönyvileg akkor is biztosíthatók, ha az örökhagyónak örökösei vannak a jelzálogul szolgálni hivatott ingatlan tulajdonosaként bevezetve. (Budapesti kir. ítélőtábla 10.880/912. sz. 2.497/913. tkv.)

Kórházi ápoltatás. A m. kir. közigazgatási bíróság a kórházi ápolási költség megtérítése tárgyában illetéktelen hatóságok által hozott határozatokat megsemmisíti és az ügyet a törvényszerű eljárás végett az illetékes elsőfokú hatóság elé utasítja. (K. B. 699/913.) Aki a törvényes segélyezést nem merítette ki, az a pénztárral szemben igényét nem veszi el abban az esetben, ha a kórházi ápolást követő 4 hetet lábbadozó, vagy gyengélkedő állapota miatt nem tölthette munkában. (K. B. 7.497/913.) A pénztár az 1907. évi XIX. t.-c. 50. §. 5. pontja értelmében a férj, mint családtag részére is tartozik a segélyt nyújtani. (K. B. 447/913.)

A Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár idei közgyűlését július hó 2-án tartották meg az érdekeltségek élénk részvétele mellett. A közgyűlésen az évi jelentések tárgyalása közben a munkaadók képviselője a következő határozati javaslatot nyújtotta be:

»A közgyűlés az igazgatóság évi jelentését az 1913. évre vonatkozólag tudomásul veszi. Tekintettel azonban arra, hogy a jelentésből kitűnő kezelési eredmény a pénztár helyzetét annyira válságosnak mutatja, hogy annak orvoslása a lehető legsürgősebben szükséges, tekintettel arra, hogy a 801.393 koronában kitüntetett, de a valóságban egy millió koronát is meghaladó deficit elenyésztesére a bevételeket állandóan felülhaladó kiadások folytonos szaporodása mellett a jelenlegi rendszer keretében annál kevésbé nyílhatik a legkisebb kilátás is, mert a járulékkulcs emelése a fenforgó gazdasági viszonyok között teljesen kizártnak tekintendő, tekintettel végül ama nagyfontosságú szociális érdekekre, amelyek a pénztár anyagi egyensúlyának biztosítását kívánják és azokra a rendkívül nagy áldozatokra, melyeket ezen humánus intézmény fentartására az érdekeltség hoz:

elhatározza a közgyűlés, hogy:

a) felterjesztéssel fordul a m. kir. miniszterelnökhöz és a kereskedelemügyi miniszterhez az 1907 : XIX. törvénycikk sürgős revíziója iránt oly értelemben, hogy az évi jelentésben felsorolt bajok és sérelmek orvosoltassanak s jeléül a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár különleges jellege és természete törvényileg megfelelő kidomborítást nyerjen s részére ahhoz képest különleges elbánás biztosíttassék; addig is pedig, míg a törvény revíziója végbemenne, részesítse a kormány a pénztárt sürgősen megfelelő anyagi támogatásban azon kiadások részbeni kárpótlásául, amelyeket most az általános közegészségügy javára az állam helyett igazságtalanul és egyoldalúlag a munkaadó- és munkásérdekeltség kénytelen fizetni;

b) utasítja az igazgatóságot, hogy addig is, míg a munkásbiztosítási törvény revíziója bekövetkeznék, kövessen el a saját hatáskörében mindent a pénztár anyagi helyzetének javítására; úgy a segélyezési, mint a gyógyászati, orvosi és igazgatási kezelésben érvényesítse a legszigorúbb takarékoskosságot és haladéktalanul léptesse életbe az ez irányban szükséges belkezelési reformokat.

A határozati javaslatot, a munkásérdekeltség ellenzése miatt nem fogadták el. Minthogy a munkásérdekeltség kiküldötteinek felszólalásaiból az tünt ki, hogy a javaslat érdemi részétől nem választják el nagyobb elvi ellentétek, a javaslat elvetése taktikai okokkal magyarázható. Egyébként a jelentéseket tudomásul vették s az előterjesztéseket elfogadták.

A Máv. vállalati betegsegélyző pénztára az 1913. évről szóló jelentésében ismét kezelési feleslegről számol be. Ezúttal 496.021 K. 25 fillérnyi felesleggel záródott az eredményszámla az előző évi 354.731 K. 24 fillérrel szemben. Ezek az eredmények annál feltűnőbbek, mert az előző esztendőben a számadások állandó deficitet mutattak ki, amely deficit 1911. év végéig 626.064 K 29 fillérre emelkedett. A múlt évi feleslegből, az Országos Pénztárt megillető összeg és a tisztviselők jutalmazására fordított 16.534 K levonása után 148.806 K 37 fillér

lér jutott a Máv. vállalati pénztár vagyonának gyarapítására, úgy, hogy a pénztár vagyona most már meghaladja az egy millió koronát.

A vagyonból 74.922 K. 64 f fürdőkebe, 600.774 K. 36 f. pedig munkásházak és egyéb lakóházakba van fektetve. Az évi jelentést tárgyaló közgyűlés megbizta a vezetőséget, hogy az ingatlanok eladásából befolyó tőkét szanatórium, kórház, üdülőttelep és hasonló jóléti intézmény megszerzésére fordítsa.

Az évi jelentés még a következő adatokat közli: Tagok átlagos száma volt 1913-ban 103.258, vagyis 6.682-vel több mint 1912-ben. Az összes bevétel 3.174.344 K. ellenben a kiadás 2.678.323 K-t tett ki. A kiadásokból táppénzekre 1.358.143 K, gyógyszer és gyógyászati szerekre 458.129 K, kórházi költségekre 202.860 K, orvosi díjakra 412.880 K jutott, míg a kezelési költség 245 K-ban van kimutatva. A kifizetett táppénzek 705.990 betegségi napra szóltak. Egy tagra átlag 6-8 betegségi nap és egy betegségi napra 1 K. 92 fillér táppénz jutott. A gyógykezelt családtagok száma 190.504 volt, illetve 10.627-tel több, mint az előző évben. Kórházakban 3.763 tagot és 2.444 családtagot ápoltak a pénztár költségén. Fürdőkebe és szanatóriumokba 231 tagot utalt a pénztár és ezek költségei a múlt évihez képest 3.633 koronával emelkedtek. \equiv

A győri ipartestület az ipartestületi betegsegélyző pénztárak ellen.

Az Ipartestületek Országos Szövetsége, amely régebben a kerületi pénztárak állami kezelésbe való vételének álláspontjára helyezkedett, újabban az ipartestületi pénztárak felállítása mellett nyilatkozott. Ezzel az állásfoglalással szemben a győri ipartestület utolsó előjárósági ülésén a következő határozatot hozta: Az ipartestület az ipartestületi munkásbetegsegélyző pénztárak felállítását *sem a testületi tagok, sem azoknak alkalmazottai, sem pedig az ipartestületek szempontjából nem tartja kívánatosnak* s ehelyett kitart az Ipartestületek Országos Szövetsége azon régebbi állásfoglalása mellett, amely a munkásbetegsegélyzési törvény revíziója alkalmával a kerületi pénztáraknak állami kezelésbe való vételét látta szükségesnek; óhajtaná továbbá az ipartestület az Országos Pénztár megszüntetését és a balesetbiztosítás ügyének a munkásbetegsegélyzőtől való teljes különválasztását.

Fürdőszerződés. Az Országos Pénztár lovag Olschbauer Fülöp krajlicza-portorei szanatóriumtulajdonossal szerződést kötött a pénztár női tagjainak elhelyezésére. Napi ápolási díj 6'05 K.

Orvosi vélemények szerkesztése. Az Állami Munkásbiztosítási Hivatal konkrét eset kapcsán hangoztatja, hogy a pénztári orvos véleményének úgy kell szerkesztve lenni, hogy abból bármely szakértő utólag is épp úgy levonhassa következtetéseit, mint ahogy az írásbeli vélemény szerkesztője annak idején a beteg közvetlen vizsgálata alapján megállapíthatta véleményét. (1914. V. 105/1.)

Lényeges körülmény elhallgatása a rokkantság esetére való hivatkozásnál. S. Albert éjjeli őr polgári pört indított a Magyarországi Munkások Rokkant- és Nyugdíjegylete ellen heti 12 korona 24 fillér rokkantsági járulékért. Az egyesület megtagadta a rokkantságot igazoló orvosi bizonyítvány ellenére a járulék folyósítását, mert az éjjeli őr továbbra is megmaradt régi szolgálatában és mert akkor, amikor tíz évvel ezelőtt belépett az egyesületbe, már orvosilag konstatált egészségi fogyatkozásait rosszhiszeműleg elhallgatta. A budapesti törvényszék *megítélte az éjjeli őr követelését*, azzal a megokolással, hogy az orvosszakértői vélemény szerint teljesen munkaképtelen. Hogy munkaadója még mindig alkalmazza, az csak »munkaadójának emberies érzelmére vall«. Igaz ugyan, hogy az orvosszakértők szerint S. Albert korlátolt munkaképessége már régi keletű, de ez még nem jelenti azt, hogy teljesen munkaképtelen lett volna. Az egyesületnek azt a védekezését, hogy az éjjeli őr akkor sem követelhetne segélyt, ha csakugyan rokkant volna is, mert az egyesületbe történt belépésekor rosszhiszeműleg elhallgatta egészségi fogyatkozásait, a törvényszék *nem vehette figyelembe*, mert az egyesület alapszabályai nem kötelezik a tagokat arra, hogy a belépésükkor már meglévő esetleges betegségeket tudtára adják az egyesületnek. Semmiféle intézkedés nincs az alapszabályokban arról, hogy ha valamely tag, aki a tagsági díjakat tíz éven át rendszeresen fizette és tíz év után nem saját akaratából, vagy tudatosan előidézett, testi, vagy szellemi elgyengülés következtében a kereset forrásául szolgáló munkára teljesen munkaképtelenné vált, ne érvényesíthetné igényeit az esetben is, ha teljes munkaképtelenségét előidéző egészségi fogyatékosága kisebb mértékben már a belépéskor fennállott.

Az osztrák balesetstatisztika 1911. évről. Az »Amtliche Nachrichten des Ministeriums des Innern« közli az osztrák balesetstatisztika adatait az 1911. évről. A jelentés évében 134.651 üzemi baleset történt (1910-ben 128.094), amelyek közül halállal végződött 1.246 (1910-ben 1.189), munkaképtelenséggel járt 34.696 (33.526). Azoknak a baleseteknek száma, amelyek kártalanításra nem adtak alapot vagy azért, mert négy héten belül gyógyultak, vagy mert keresetképtelenséget nem okoztak, 98.709-et tett ki (93.379). A biztosított munkások közül minden 10.000 teljes munkás (Vollarbeiter) után átlagban 5·9-et (5·9) ért halálos, 164-et (166) súlyos és 466·7-et (462·5) könnyű baleset. Az egyes üzemnek veszélyessége ki-tűnik az alábbi kimutatásból:

10.000 teljes munkásra esett:	Év	Halálos kimenetelű baleset	Tartós, teljes, vagy részleges munka-képtelenséggel járó baleset
ásási munkáknál	1909	23·7	253·4
	1910	37·1	247·2
	1911	28·6	235·1
kőfejtésnél... ..	1909	27·4	385·4
	1910	23·5	366·1
	1911	26·5	369·4
mótorral dolgozó szállítási, vagy más célra szolgáló üzemekben	1909	19·4	75·9
	1910	19·4	77·6
	1911	19·4	75·3
szárazföldi szállítási vállalatoknál	1909	15·7	308·3
	1910	13·7	338·1
	1911	13·0	284·8
robbanó anyagoknál... ..	1909	10·1	—
	1910	7·1	—
	1911	25·5	—
világítási, vagy fűtési üzemekben	1909	15·3	121·1
	1910	8·0	120·5
	1911	18·9	138·0
fafeldolgozásnál	1909	9·0	346·9
	1910	11·2	338·8
	1911	10·7	322·5
építőiparban	1909	16·0	243·1
	1910	10·5	247·3
	1911	14·1	240·0
papírgyárakban	1909	8·5	165·5
	1910	3·9	165·2
	1911	7·1	162·5
malmokban	1909	14·1	166·3
	1910	11·5	162·7
	1911	12·9	173·9
kohászatnál	1909	10·1	372·4
	1910	9·7	369·2
	1911	7·2	397·1

A robbanó anyagoknál dolgozók arányszámának rohamos emelkedése a steinfeldi lőszergyár fölrobbanásának következménye.

A halálos balesetet szenvedett 1.246 egyénből 1.217 (1910-ben 1.144) férfi és 29 (45) nő volt. A hátramaradottak száma:

	1909-ben	1910-ben	1911-ben
igényjogosult özvegy	752	727	740
» gyermek	1.467	1.389	1.454
» szülő	57	49	57

Száz halálos balesetre esik tehát 59 özvegy, 117 gyermek (15 év alatt) és 5 igényjogosult szülő, testvér stb. (felmenőágbeli hozzátartozó).

Kollektív baleset, vagyis olyan baleset, amelyben egyszerre több mint két személy sérült meg vagy halt meg, 1911-ben 124 történt (1910-ben 108, 1909-ben 114). Kollektív baleset alkalmával (amelyek száma a fenti kimutatásban már benne szerepel):

	Életét veszítette	Súlyosan megsérült	Könnyen
1909-ben	85	213	291
1910-ben	43	217	261
1911-ben	59	193	347

A járadékok nagyságáról a következő adatok szólnak: az özvegyi járadék átlagosan 124·14 K-t, a felmenőági rokonok járadéka 184·57 K-t, a sérülteké 165·45 koronát tett ki. Ha a súlyos sérüléseket külön kiemeljük, azt látjuk, hogy a tartósan teljes munkaképtelenséggel járó baleset után a járadék 256·81 K-t, a tartósan részleges munkaképtelenséget okozó baleset után 155·53 K-t tett ki. A vasutasok járadéka jelentékenyen több, mert azok az 1869. évi március hó 5-iki szavatossági törvény értelmében baleset esetén keresetük 120%-át kaphatják járadékul.

A bányatársládák Ausztriában. A közmunkák minisztériumának kiadásában megjelentek a bányatársládák 1911. évi betegségi, halálozási és rokkantsági statisztikájára vonatkozó adatok, amelyek szerint 127 bányászati társláda (Montanbruderslade) mellett külön betegsegélyző pénztárak, illetőleg pénztári különítmények állottak fenn. A statisztikában 124 bányatársláda adatai szerepelnek, amelyek taglétszáma a jelentés évének január 1-én 178.228-at, december 31-én 179.861-et tett ki. Egy társláda átlagos taglétszáma 1.415 volt. A 124 társláda összbevétele 8·37 millió korona volt, amelynek 92% (7·73 millió korona) a folyó tagjárulékbévételeire esett. A kiadások összege 7·94 millió korona volt, amelyből 7·05 millió koronát (89%) a segélyezési szolgáltatmányokra fordítottak. A bevételi többlet ezek szerint 0·43 millió koronára rúgott. A társládák tartalékalapja a jelentés évének végén 7·49 millió koronára emelkedett. Az igazgatási költségek átlagban a folyó bevételek 7·1%-át emésztették fel. Egy tagra tehát egy év alatt 3·12 korona igazgatási költség esett.

A jelentés évében megbetegedett 118.881 biztosított. A betegségi esetek száma 173.304 volt, a betegnapok száma pedig 2,331.626. Ezenkívül szülési segélyt 237 esetben, 8.603 betegnapon át, fizettek. Temetkezési segélyt 1.216 aktív tag után szolgáltatott ki. A megbetegedési arányszám az előző évhez képest 95·6-ról 98·8-ra emelkedett 100 biztosított után. A betegség átlagos tartama némileg csökkent: 13·8 napról 13·5 napra. A nem biztosításra kötelezett hozzátartozók száma az év kezdetén 237.800, az év végén 236.970 volt. A hozzátartozók biztosításából befolyt 0·89 millió korona. A hozzátartozók közt előfordult 4.601 halálesetben 95.898 K. temetkezési segélyt fizettek ki.

Ipari betegségek = üzemi balesetek. A francia kamara több napi tanácskozás után 1913. év június havában oly törvényt fogadott el, amely szerint egyes ipari betegségek üzemi baleseteknek minősítendőek és mint ilyenek kártalanítandók. Ily ipari betegség gyanánt szerepelnek azok, amelyeket ólom, vagy higany okozott; így ólomkólika, izületi- és izomfájdalmak, izombénulások, a központi idegrendszer bántalmái, ólomneurozisosok, progrediáló ólom okozta vérszegénység, vese-gyulladások, továbbá a higany által okozott fogínygyulladások, reszketés, táplálkozási zavarok és bénulások. E betegségek jegyzéke törvényes úton kibővíthető.

Ha a munkás a törvény alá tartozó üzemből kilép, a munkaadó a vonatkozó ipari betegség tekintetében egy éven át szavatossággal tartozik. Amikor a munkaadó kijelenti, hogy a felsorolt betegségeket előidéző anyagokat üzemében többé nem használják, csak azokért a megbetegedésekért felelős, amelyek a nyilatkozat kelte előtt lépnek föl. A valótlan adatok szándékos közlését 100–500 frankig terjedő pénzbírsággal, vagy 3 naptól 1 hónapig terjedő szabadságvesztéssel büntetik. A törvény az ipari betegségeknél eljáró külön bizottság szervezését is elrendeli, amely technikai és orvosi természetű véleményeket ad. A bizottság feladata az is, hogy szükség esetén a kártalanítandó ipari betegségek jegyzékét megváltoztassa.

A törvény a kihirdetést követő 15 hónap után lép életbe; jelenleg a szenátus előtt van, amely még nem ért rá, hogy azzal foglalkozzék. Figyelembe véve, hogy a francia szenátus reakciós elemekből áll, kérdéses, vajjon a kamara által elfogadott törvényt nem vetik-e el.

Newyork és Minensota államok balesetbiztosítása. Mult évi október 1-én, illetve f. évi január elsején Newyork és Minensota államokban a balesetbiztosítási törvény életbe lépett. Minensotában a kártalanítás alapjául a sérült legutóbbi keresetének 50, Newyorkban 66²/₃ százaléka szolgál. A járadék azonban Minensotában legalább 6 és legföllebb 10 dollár, Newyorkban 5–15 dollár eseten-

kint. Minnesotában állandó teljes munkaképtelenség esetén 400 héten át jár a kártalanítás, Newyorkban azonban a munkaképtelenség egész tartamára. A járadékon kívül a gyógykezelés költségeit Minnesotában az első 90 napra, Newyorkban az első 60 napra a munkaadó tartozik viselni. Halálos balesetnél mindkét államban 100 dollár temetkezési költséget kapnak a hozzátartozók. Az özvegy járadéka Minnesotában 35, Newyorkban 30 százaléka az elhunyt keresetének, amely a 18 éven aluli gyermekek járadékával együtt az első helyen 60-ra, a másodikon $66\frac{2}{3}$ -ra emelkedhetik. Minnesotában azonban az özvegy csak 300 héten át kaphat járadékot. A kártalanítás elesik mindkét államban, ha a balesetet rosszakaratból, vagy ittasság miatt maga a sérült okozta. A törvény hatálya nem terjed ki a házi cselédekre, farm- és alkalmi munkásokra, úgyszintén az államközi vasuti szolgálatban alkalmazottakra sem.

A biztosítás költségeit kizárólag a munkaadók viselik. Newyorkban egy állami intézetet alapítottak, amelynél a biztosítási járulékok fizetendőek, ha a munkaadó magántársulatnál, vagy szakmai szövetkezetnél nem biztosította az alkalmazottakat. Minnesotában a biztosítás nem kötelező. Ha a munkaadó nem biztosítja az alkalmazottait, akkor a magánjogi kártérítési szabályok szerint köteles a balesetet szenvedett munkást kártalanítani.

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

A tüdővészesek gyermekei.

Orvosi és nem orvosi körökben már régóta uralkodik az a nézet, hogy a tüdővész örökölhető; ezen kívül több ízben állították már, hogy a tüdővészeseknek különösen számosak az utódai. Ennek a két föltevésnek az alapján a fajhygiénikusok azt követelték, hogy a tüdővészeseket kasztálni kell, vagy más eszközzel meg kell akadályozni, hogy utódokat hozhassanak életre, mert így a »faj életrevalósága« emelkedik és a kulturemberiség legveszélyesebb betegsége kipusztul. Az amerikaiak már eltiltották a tüdővészesek bevándorlását, bár ezt a tilalmat eddigelé még csak ritkán tartották be a gyakorlatban.

Dr. W. Weinberg egészségügyi tanácsos megvizsgálta a Stuttgartban 1873-tól 1902-ig elhalt tüdővészesek gyermekeit s vizsgálódásainak eredményét nemrég közzétette. Adatai azt mutatják, hogy a fönti állításokat, amelyeket egyesek tudományos igazságoknak nyilvánítottak ki, a tények nem igazolják. Ezzel szemben azt találta dr. Weinberg, hogy a tüdővészesek gyermekeinek sorsa igen jelentékeny mértékben függ a szociális viszonyaiktól.

A tüdővészesek különösen nagy termékenységéről nem lehet beszélni. Weinberg vizsgálódásai, amelyek 3.650 tüdővészese férfi és 2.106 tüdővészese nő házasságára terjedtek ki, arra az eredményre vezettek, hogy egyes házasságokra átlagban 3 gyermek esett; 100 házasságra átlagban 316 gyermek, tüdővészese férfiak 100 házasságkötésre 308 és tüdővészese nők 100 házasságkötésére átlag 331 gyermek esett. Minden 100 olyan házasságra, amelyben mindkét szülő kimutathatólag tüdővészeseben halt el, átlag 319 gyermeket állapított meg. Összehasonlítás céljából adatokat gyűjtöttek az 1876., 1879. és 1886. évek folyamán elhalt nem tüdővészese egyének gyermekeire vonatkozólag, amelyek alapján az alábbi párhuzam állapítható meg.

A gyermekek átlagos száma 100 személy után számítva:

	Tüdővészese	Nem tüdővészese
Férfiak	333	441
Nők	344	387

Nem volt gyermeke:

	Tüdővészese százalékban	Nem tüdővészese
Férfinak	21'7	16'1
Nőnek	17'0	20'4

Ebből az eredményből kitűnik, hogy a tüdővészesek termékenysége a nem tüdővészesekéhez mérten *kisebb fokú*. Ennek a tünetnek elsősorban is az az oka, hogy a tüdővészesek *ifjabb korban* halnak el, mint a tüdővészesben nem szenvedő egyének. Ha az elhunytakat a halálig elért életévek szerint tíz-tíz évet magukban foglaló korú csoportokba soroljuk, azt találjuk, hogy a tüdővészes férfiak termékenysége a hat korcsoport közül háromban alatta marad a nem tüdővészes férfiakénak. A nőknél az eltérések egészen jelentéktelenek, azzal a kivétellel, hogy a tüdővészes nők életük ötödik évtizedében jelentősen nagyobb gyermekszámot tüntetnek föl, mint a nem tüdővészes nők. Ez az eltérés bizonyára a statisztikában szereplő nők gazdasági helyzetében levő különbséggel magyarázható.

A tüdővészes szülők gyermekeinek halandósága nagyobb, mint a nem tüdővészes szülők gyermekeié. Az 1873-tól 1889-ig elhalt személyek gyermekei közül életük 20. évének betöltése előtt elhalt, ha az apa tüdővészes volt, 46·8⁰/₀, ha az apa nem volt tüdővészes, 40·3⁰/₀, ha az anya tüdővészes volt, 48·1⁰/₀, ha az anya nem volt tüdővészes, 40·2⁰/₀.

Ha megkülönböztetünk bizonyos korcsoportokat, a következő összehasonlításra nyílik alkalmunk:

A halandóság százalékban kifejezve kitett:

	Tüdővészesben elhalt			Nem tüdővészesben elhalt	
	apák gyermekeinél	anyák gyermekeinél		apák gyermekeinél	anyák gyermekeinél
a születés alkalmával	4·1	3·8	a születés alkalmával	4·8	5·5
az 1. életévben . .	29·9	30·5	az 1. életévben . .	23·8	23·8
a 2—5. » . .	3·9	4·0	a 2—5. » . .	3·2	2·9
a 6—10. » . .	0·7	0·7	a 6—10. » . .	0·6	0·6
a 11—15. » . .	0·3	0·4	a 11—15. » . .	0·3	0·3
a 16—20. » . .	0·6	0·8	a 16—20. » . .	0·4	0·5

Ebben a táblázatban azok a gyermekek is szerepelnek, akiknek mindkét szülője tüdővészesben halt el; ha csupán ezeket a gyermekeket vesszük számításba, akkor kitűnik, hogy meghalt: a születés alkalmával 4·1⁰/₀, az 1. életévben 31·9⁰/₀, a 2—5. életévben 5·9⁰/₀, a 6—10. életévben 0·7⁰/₀, a 11—15. életévben 0·3⁰/₀, a 16—20. életévben 1·1⁰/₀. Ha tehát mindkét szülő tüdővészes, a gyermekeknek az életre való kilátásai még lényegesen rosszabbak, mintha a tüdővész csak a szülők egyikénél fordult elő.

A tüdővészesek gyermekeinek erősebb halandósága a legfeltűnőbb az 1—5. és 16—20. életéveket felölelő korcsoportokban. Az első életévek fokozottabb halandóságát az magyarázza, hogy ebben a korban a gyermekek és szüleik állandóan együtt vannak, amiért a fertőzés veszélye igen nagy. A 16—20. életévekben pedig föltehető, hogy a korán fertőzött gyermekek egészségét a foglalkozásba-lépés és a pubertás fenyegetik erősebben. Azonban nincs kizárva, hogy itt más körülmények is közrejátszhatnak.

490 gyermeknél, akiknek mindkét szülője öt éven belül meghalt tüdővészesben, a halandósági arányszám az első 20 életévben 54·4⁰/₀-ra emelkedik. Könnyen megállapítható, hogy ezekben az esetekben az erősebb halandóság oka a hiányos gondozásban rejlik.

Weinberg számításai szerint a tüdővészesben elhalt szülők oly gyermekeinek száma, akik 20. életévüket betöltötték, kevés ahhoz, hogy szüleiket számbelileg pótolhassák. Az 1873—1889. években tüdővészesben elhalt szülők gyermekei közül betöltötte 20. évét: minden 100 tüdővészes apa gyermekei közül 177, minden 100 tüdővészes anya gyermekei közül 178. Ezzel szemben minden 100 más betegségben elhalt apa gyermekei közül 263 és minden 100 más betegségben elhalt anya gyermekei közül 231 maradt meg.

Nem meglepő az az eredmény, hogy a sok gyermekes családokban

aránylag jelentékenyen több gyermek hal meg, mint a kevés gyermekes családokban. A szociális különbségektől egészen eltekintve, ennek oka abban keresendő, hogy a kevés gyermekes családokban az a veszély, hogy a tüdővész testvér fertőzés útján terjeszti betegségét, jelentékenyen kisebb, mint a nagy családokban.

Az első gyermekeknél a halandóság általában véve gyéribb, mint a később születetteknél és a születési sorrend befolyása a tüdővészesek gyermekeinél határozottan erősebb, mint a nem tüdővészesek gyermekeinél. Ez az eredmény, hangoztatja Weinberg, egyenes ellentétben áll azzal a gyakorta hangoztatott nézettel, hogy az első gyermekek különösen gyakran lesznek tüdővészesek. Ha ez nem érvényes a más okokból eredő halandóságra, különösen nem áll a tüdővész-halandóságra sem, mert az általános halandóság emelkedése lényegében a tüdővész-okozta halandóság emelkedésének következménye.

Az 1873—1889. években tüdővészben elhalt szülőket Weinberg három társadalmi csoportba osztályozta. A felső csoport a főbb hivatalnokokat és jól szituált önállókat foglalja magában, a középső csoport más polgári elemekből tevődik össze és az alsó csoport munkásokból, napszámosokból és kishivatalnokokból áll. Ha most megállapítjuk, hogy ezeknek a szülőknek hány gyermeke hal meg 20. életévének elérése előtt, nyilvánvalóan kialakul a szociális rétegződés szerint való eltérés.

Az utódokból 20. életévük betöltése előtt elhalt:

	Ha az apa tüdővészese volt, százalékban	Ha az anya tüdővészese volt, százalékban
A felső csoportban	37'0	38'8
A középső »	49'7	48'6
Az alsó »	48'1	50'2

Az anya betegsége észrevehetően nagyobb befolyást gyakorol a gyermekek sorsára, mint az apa betegsége; csak a középső csoportban nem érvényes ez. A legjobb vagyoni viszonyok között élő, a »felső tízezerhez« tartozó családokban az utódok halandósága így alakult: ha az apa volt tüdővészese, 28'3⁰/₀-ot, ha az anya volt tüdővészese, 34'1⁰/₀-ot tett ki.

Jelentős Weinbergnek az a megállapítása, hogy a tüdővészesek gyermekeinek fokozottabb általános halandósága éppenséggel nem vezethető vissza kizárólag a nagyobb fokú tüdővész-halandóságra. Kimutatja, hogy kivált az első életévekben a más okokból eredő halandóság még lényegesebben nagyobb és hogy ezek az egyéb okok adják a halandóság nagyobb fokának oroszlánrészét. Feltűnő végül, hogy a tüdővészesek gyermekeinél nem tapasztalunk fokozottabb halandóságot a gyermekkor akút fertőzőbetegségeiben.

Pályaválasztási Tanácsadó címen új intézmény létesült, amely a pályaválasztás terén uralkodó tájékozatlanságnak, valamint az ebből eredő gazdasági és egészségi károknak megszüntetésére törekszik. A Tanácsadó a hozzá forduló budapesti fiú- és leány-tanulóknak teljesen díjtalanul ad tanácsot előzetes kikérdezés és orvosi vizsgálat alapján arra vonatkozólag, hogy az illetők szervezetüknek és hajlandóságaiknak megfelelően mely pályát mellőzzék, illetőleg mely pályák közül válasszanak. Gondot fordít a szülők kellő tájékoztatására is s ebből a célból értekezleteket tart, röpiratokat oszt szét. A Tanácsadó megalakítását Déri fővárosi tanácsnok elnöklete alatt június hó 4-én tartott értekezőlet mondta ki s az intézményt vezető intéző-bizottság június hó 25-én megalakult.

Az új intézmény július hó 1-én már megkezdte működését, amit röpcédulákon hozott az érdekelt szülők tudomására. A röpcédulák figyelmeztetik a szülőket a pályaválasztás fontosságára és a kérdés eldöntésében felajánlják a Tanácsadó ingyenes, orvosi vizsgálatot kapcsolatos közreműködését.

A Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár elnöksége foglalkozott a

Pályaválasztási Tanácsadó létesítésével s elhatározta, hogy a pénztár többi szociális intézményei mellé az iparostanoncok megvizsgálására új osztályt szervez, amely a Tanácsadót támogatja munkájában. A pénztári orvosok vizsgálata annak megállapítására fog irányulni, hogy a vizsgálatra jelentkező iparostanoncok egészségi állapota, vagy testi épsége nincs-e veszélyeztetve azoknak a foglalkozásoknak végzése esetén, amelyekre magukban hajlandóságot éreznek.

A tanoncok egészségügyi viszonyai. Dr. A. Fischer a tanoncok egészségügyi viszonyairól szóló tanulmányában beható vizsgálódás alapján megállapítja, hogy igen sok gyengébb szervezetű fiú és leány az iskolaidő lejárta után még a könnyebb foglalkozási ágak munkájában sem állja meg a helyét, mert testi fejletlenségénél fogva a szokásos foglalkozási ágak egyikének végzésére sem alkalmas. Ezért azt kívánja, hogy a számításba jövő fiatal egyének rendszeres orvosi felülvizsgálaton essenek keresztül. A leghelyesebb, ha mindjárt az iskolából való kilépésekor vizsgálják meg a gyermeket s a választott foglalkozási ág szempontjából kellő orvosi tanácsot látják el. A leipzig-i betegsegélyző pénztár adatai szerint a 15—19 évesek között levő biztosítottak csoportjában sokkal gyakrabban és hosszabb időtartammal fordulnak elő a megbetegedések, mint a 20—24 és 25—29 éves korszakokban. A 14—16 éves korú fiatal egyének ugyanis még a testi fejlődés korszakában élnek s így jobban megsínylik a foglalkozásukkal járó egészségügyi károsodásokat. Minthogy a testnagyság, a mell térfogata és a testsúly éppen a 14—17 éves korban mutatják a legrohamosabb fejlődést, szükséges volna, hogy éppen a fejlődésnek ebben a korszakában különösen figyelmes ápolásban részesüljenek a tanoncok. Az ipari és kereskedelmi tanoncok azonban nem engedik, hogy ezek az egészségügyi követelmények teljesedésbe mehessenek. Így pl. a tanoncok lakás- és táplálkozási viszonyai nagyon is kevésbé kielégítőek, kivált ha a mesterüknél laknak. A fiatal munkások, amennyiben nem a szüleiknél laknak, kénytelenek hálóhelyeket bérelni, »ágyra járni«. Minthogy pedig csak igen csekély bért fizethetnek, a helyiségek rendszerint olyan rosszul berendezettek, hogy gyakran éppen ez a körülmény bírja őket arra, hogy szabad idejüket korcsmákban töltsék. Amilyen kevésbé állnak rendelkezésére a tanoncoknak a kellő lakás megszerzéséhez szükséges eszközök, épp oly kevésbé juthatnak a testi fejlődés korszakának megfelelő táplálékhoz. Ez kelti föl bennük az alkohol- és dohányélvezet vágyát.

Foglalkozás és tüdővész. A tüdővész elleni küzdelem osztrák központi bizottságának ülésén dr. v. Wunschheim egészségügyi tanácsadó előadást tartott, amelyben a tüdővész és a foglalkozás közti viszony problémájával foglalkozott. Az előadó nézete szerint minden erőfeszítő munka, amely megerőltetéssel jár avagy túlságosan huzamosan tart, az emberi testet fogékonyabbá teszi minden fertőzésre, így a tuberkulotikus infekcióra is, mert a szervezet természetes ellenálló erejét csökkenti. A test ellenálló erejét csökkenti az a munka is, amelyet a foglalkozási helyétől távollakó munkás járás alakjában végez a munka megkezdése előtt, vagy befejezte után; csökkenti az ellenálló képességet az is, ha a test erős lehülésnek van kitéve. A test megerőltetése és lehülése még veszesebb következményekkel járhatnak, ha az illető egyén gyengén táplált, ami a proletáriátus nagy többségének nyomorúsága. A foglalkozás ártalmas hatásaihoz tartozik továbbá a munkaközben való célszerűtlen testtartás, mint pl. az órák hosszát meggörbült tartással való ülés, amivel kapcsolatosak a lélegzetvétel akadályoztatása és a tüdők levegővel való hiányos ellátása. Ezt tapasztaljuk a szabók, cipészek, órássok, aranyművesek és drágaköszőrűsök mesterségénél.

Veszélyes a testi szervezetre minden olyan foglalkozás, amely porfejlődéssel van összekötve. A porfejlődés káros hatására már Ramazzini rámutatott 1778-ban, aki a dohánygyárok, gabonarostálók, molnárok, pékek, kenderfonók, selyemszövőök, kőfaragók munkájánál végbemenő porképződésről emlékezett meg. Az egyes porképződések annál veszélyesebbek, minél keményebbek, minél szegletesebbek és élesebbek a porszemek és minél kevésbé oldódnak a test nedveiben. A tuberkulózis veszélyének fokozottabb mértékben teszi ki pl. az ércpor belélegzése a mintavésőket, a fémköszőrűsöket, aranyozókat, betüöntőket, reszelővágókat, rézműveseket, könyvnyomdászokat, kés-, szög és szerszámkovácsokat, rézüöntőket, lakatosokat, festőket, bádogosokat, lakkozókat és másokat. Az ásványi por belélegzésének ki vannak téve a malomkőfaragók, kőművesek, kőfaragók, fazekasok, cement- és porcellánmunkások, téglagyári munkások, bányamunkások, a vegyészeti munkások stb. Növényi porképződés veszélye hat a

molnárok, pécek, asztalosok, ácsok, szénkereskedők, kötélverők, takácsok, jutfonók, cigarettakészítők egészségére. Állati eredetű porképződésnek vannak kivéve a szücsök, nyergesek, kárpitosok, kalaposok, posztósok posztónyírók, kefekötők stb. Különösen gyakori a tüdő megbetegedése a gombkötőknél és gyöngyházesztergályozóknál. Teleky adatai szerinti az 1895-től 1905-ig elhalt 390 gombesztergályozó közül nem kevesebb, mint 272, tehát 69,7% pusztult el tüdővészben. 150 megvizsgált gyöngyházesztergályozó közül csak 93-nál talált normális tüdőt Teleky. A porképződés fokára vonatkozólag a készköszörűsöknél eszközölték vizsgálatot, amely szerint:

Egy köszörűs napi munkája	Porképződés
100 nagy tollkéspege	273 gramm
100 közép nagyságú tollkéspege	200 »
100 kis tollkéspege	117 »
50 közép nagyságú olló	750 »
50 rendes olló	650 »
35 borotvakés	480 »

Egy 30 hüvelyknyi átmérőjű és 4 hüvelyknyi szélességű köszörűkő négy heti használat után átmérőjének felére kopik le. Ebből könnyű elképzelni a porképződés fokát. A por izgató hatásának kitett tüdőszövet különösen alkalmias pontot nyújt a tüdővészbacillusok támadásának, amint azt állatkísérletek is bizonyítják. Sonnenfeld adatai szerint Berlinben 1.000 halálesetre a népesség átlagában 332 tüdővészben elhunyt esik, míg az ércpornak kitett munkásoknál ez a szám 470-re, az ásványi pornak kitett munkásoknál 403-ra, a szerves por hatásának (fa, bőr, papír, dohány, gyapjú, toll) kitett munkásoknál 537-re emelkedik.

A tuberkulózis-fertőzés veszélyének erősen ki vannak téve a mosónők, akik a betegséget kivált a fehérenemű osztályozásánál fejlődő porképződés alkalmával kapják meg. Egy orvos adatai szerint Párisban 1.202 mosódaai nő- és 388 férfialkalmazott közül, akik a szennyes fehérenemű mosásánál voltak alkalmazva, a nők csoportjában egy harmadrész, a férfiakéban valamivel kevesebb, mint a fele betegedett meg tüdővészben. 1900-tól 1904-ig egy nagy párisi kórházban elhalt mosódaai alkalmazottak közül a férfiak 75%-a, a nők 56%-a tuberkulózisban pusztult el. Tüdővész megbetegedés gyakori a kórházi betegápolónőknél is. A legnagyobb a fertőzés veszélye olyan foglalkozási ágakban, amelyekben ólmot alkalmaznak, annak bizonyosságaként, hogy ennek a fémnek mérges-volta a testet rendkívül gyöngíti s így ellenállásra képtelenné teszi. A festők, lakkozók és mázolók tüdővész megbetegedésének száma kétszer akkora, mint az ácsoké és tetőfedőké.

A tüdővész veszélyének enyhítése csak a következetes munkásvédelemtől várható. Első sorban is szellős, elegendő természetes világításban részesülő lakásokra van szükség. A tágas és tiszta lakáson kívül fontos a jó és egészséges táplálkozás. Nem kevésbé fontos a kellő ruházkodás is. A tüdővész elleni küzdelemben fontos a szerepe a foglalkozás kellő megválasztásának. A tüdővész elleni küzdelem tehát elsősorban társadalmi feladat. Amíg a gazdasági viszonyok állandóan termelik a betegségre fogékony egyéneket, addig a tüdővész elleni küzdelem nem vezethet a kívánt eredményre.

Munka és elfáradás Az elfáradás természetes következménye a testi és szellemi munkának, a kimerültség viszont olyan fáradtság, amely a normális testi állapot mellett már nem ellensúlyozható oly könnyen, mint az egyszerű fáradtság. A kimerültség vezethet szellemi és testi gyöngeséghez. Az elfáradás és a kimerültség természetesen a munka módja szerint és a munka tartama szerint az egyes iparágakban másként jelentkeznek, viszont a gazdasági, szociális és személyi szempontok mindegyike is fontos szerepet játszik itt. A munkásoknál első sorban is az jön számításba, hogy munka közben bizonyos izmukat nem erőltetik-e meg módfelett, testtartásuk szabad, vagy pedig bizonyos kényszerhelyzetben van-e, főleg pedig, hogy lélegzésük nincs-e akadályozva. A testi megterhelés az izmokban bizonyos fáradtsági-anyagot termel, amelynek képződésével karöltve jár a testszövet, nevezetesen a dolgozó izmok és a zsír elhasználása.

Az elfáradás tünetei a lélegzetvétel mélyülése, az érverés gyorsulása, a test melegének emelkedése és a munkateljesítmény csökkenése. Ha a fáradtságot a dolgozó nem egyenlíti ki táplálkozással és pihenéssel, a megfelelő szervekben gyuladások keletkeznek: inhüvelygyuladás, lúdtalp, visszértágulás stb. A szemekben az állandó kifárasztás, pl. a bányászoknál, a szem reszketését, pislogását idézi elő. Az idegrendszer helyi megerősítése esetén idegfájdalmak és görcsök

léphetnek föl. A szívben a változás szívtágulás alakjában jelentkezhetik, sőt az érlemeszesedés is a kimerültség tüneteként fogható föl. Pihenés szempontjából helyes, ha az ülőmunkát végzőnek munkahelyéig rövidebb utat kell megtennie, ami alatt a tüdeje a levegőn szellőződik, viszont a hosszabb út, kivált rossz időben, káros. A pihenés szempontjából igen fontos a déli órákban a megfelelő munkaszünetelés. Az időelőtti kifáradást elősegíthetik: a kényszeredett testtartás, egyes izmok egyoldalú igénybevétele, az erős zaj, a rázkódtatások, a magas hőfok miatt előálló korai verítékkiválasztás, a narkotikus szerek, az alkohol. Minél több szellemi munkát és figyelmet követel meg a testi munka, annál korábban áll be a kifáradás. A munka intenzitásának tehát a munkás egészsége érdekében nem szabad bizonyos fokot meghaladnia.

A fölmondásban levők »betegsége.« A »Deutsche Medizinische Presse« hosszabb tanulmányt közölt dr. jur. Henschel tollából azokról az alkalmazottakról, akik, ha munkáltatójuk fölmond, beteget jelentenek, hogy a szolgálati idő hátralevő részén illetményeik elvesztése nélkül (a német Handelsgesetzbuch 63. §-ának alapján), megszabaduljanak szolgálati kötelezettségüktől. A cikk szerint magától értetődőleg számos esetben a megbetegedésnek tényleg nincs semmilyen összefüggése a fölmondással. A szerző itt nemcsak az akút betegségek hirtelen föllépését veszi számításba, hanem azokra az egészségügyi panaszokra is gondol, amelyek a fölmondás előtt jelentkeztek, azonban akkor még munkakép- telenséget nem okoztak, míg a fölmondás hónapjában súlyosbodhatnak, sőt eset- leg éppen hosszabb voltuknál fogva munkaképtelenséget idézhetnek elő. Ezekkel az esetekkel szemben azonban kétségtelenül megállapítható, hogy akadnak egyes alkalmazottak, akik hamis adatokkal tévútra vezetett orvos bizonyítványának föl- használásával iparkodnak megszabadulni szolgálati kötelezeteiktől. A szerző példa- képen a következő eseteket említi: Egy alkalmazott ideggyöngeség címén beteg- állományba vétette magát, holott idegei szépen elviselték egy evezős-versenyben való részvétel izgalmait. Másik esetben egy nőalkalmazott ideggyöngeség miatt nem teljesített ugyan szolgálatot, azonban ennek ellenére megjelent egy füstös és zajos helyiségben, hogy végighallgasson egy, ép idegzetűeknek való hangversenyt. A szerző ezután azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy miképpen lehetne az ilyen visszaéléseknek elejét venni, mert, bár szórványosan jelentkeznek, az alkalmazók könnyen általánosító következtetéseket vonnak le belőlük. Az orvos szerepe nehéz, mert a legtöbb esetben nem ismervén a beteget, a betegség néhány eset- leges jelen kívül főképen a beteg adataira kénytelen támaszkodni. Azután a tipikus nagyvárosi megbetegedéseknél, a vérszegénységnél és ideggyöngeségnél a betegség súlyosságának fokát éppen a beteg akarateréje dönti el. Az is elő- fordulhat, hogy az alkalmazott tényleg fönnálló idegbaja ellenére is dolgozik, mihelyt azonban fölmondanak neki, a fellépő egzisztenciális gondok a munkakép- telenségig súlyosbítják állapotát. Mindebből azt a következtetést vonja le, hogy a fölmondásban levők betegsége nagyon is egyéni természetű és az orvos leg- gondosabb egyéni vizsgálata és kezelése alapján bírálható csak el, hogy tény- leges betegséggel, vagy pedig visszaéléssel van-e dolgunk.

Az agylágyulás, mint kultúrtünet. Mint ismeretes, az agylágyulásban szenvedők alkotják a tébolydák lakóinak törzsgárdáját. Ugyancsak ismert tény, hogy a Wassermann-féle reakció útján megállapították az agylágyulás és a szifilisz között levő összefüggést. Azonban nem mindegyik szifiliszbeteg betegszik meg agylágyulásban s így a betegség megjelenésében egyéb okoknak is kell szerepel- niök. Amint Kellner a »Pol.-antropol. Revue«-ben kifejti, a paralitikusnak vagy különös hajlandósággal kell rendelkeznie erre a betegségre, vagy olyan külső, káros behatásoknak kell kitéve lennie, amelyek az ő személyén kívül keresendők. Bizonyos fajta népek között pl. a szifilisz erősen el van terjedve, az agylágyulás mégis ritka jelenség. Ezt tapasztaljuk Európa keleti népeinél s a trópusok színes emberfajtáinál. A Balkán és Északafrika mohamedán népeinél ezt az okot egyesek abban látják, hogy máig is az alkoholtól való abszolút, vagy legalább relatív tartózkodás alapján állanak, mások abban keresik, hogy ezek a népek természetes, a kultúrától meg nem változtatott életviszonyok között élnek. A japán népnél, amelyet a szifilisz igen erősen megfertőzött, az agylágyulás azóta lép fel sűrűn, amióta Japán belesodródott a népek verse- nyébe s azzal részesévé lett a nyugateurópai kultúra szerzeményeinek. Algierban és Kairóban is a benszültötteknél főleg csak ott lép föl az agylágyulás, ahol a kultúrával összeköttetésbe kerülnek.

Ezek a megfigyelések arra vallanak, hogy az agylágyulás és a kultúrélet között biológiai összefüggésnek kell lennie. Az erős idegességre való hajlamot az agylágyulás okainak keresése közben nem szabad figyelmen kívül hagyni, nemkülönben az alkoholizmust, amely a szifilitikusokban emeli az agylágyulás veszélyét. A nagy városokban gazdag, fejlett iparú Angliában a tébolydákba föl-vett egyének 12·5%-a paralitikus, míg Skóciában csupán 4%, sőt Irországban 1·1%. A nagyvárosokban az agylágyulás annak a reakciónak tünete, amelyet az idegrendszerből a kultúra káros oldalainak degeneráló befolyásai kiváltak.

A születések csökkenése és a betegsegélyző pénztárak. A német betegsegélyző pénztárak központja (Zentralkommission der Krankenkassen) gyűlésén megvitatás tárgya volt az a kérdés, hogy érdekelve vannak-e a pénztárak a *születések csökkenése* elleni törvényjavaslatban. Dr. Lenhoff tanár előadó hangsúlyozta, hogy mily nagy veszedelem fenyegeti a német népességet a születések csökkenésének fokozódásával. Kérdés azonban, hogy a törvényjavaslat alkalmas-e ennek a korlátozására. A kormány eredeti tervezete csak a szóbanforgó eszközök házalás útján való terjesztése ellen irányul. Nagy érdeke a betegsegélyző pénztáraknak, hogy a biztosítottak ne jussanak suttymban olyan eszközökhöz, amelyek egészségükre ártalmasak. A birodalmi gyűlésen tett indítvány a szövetség-tanácsnak meg akarja adni azt a jogot, hogy olyan tárgyak forgalmát megtiltsa, amelyek a terhesség megakadályozását célozzák. Ez nagyon közelről érdekli a pénztárakat, mert a magzatelhajtás következményei sok költséget okoznak. A gyermekágyiláz-esetek nagyobb fele a magzatelhajtás következményei, még jóval nagyobb azoknak a súlyos, mindenfajta egészségkárosodásoknak a száma, amelyeket a pénztáraknak kezelni és kártalítani kell.

A szövetség-tanácsnak továbbá meglegyen az a joga, hogy eltilthasson olyan eszközöket, amelyeknek a fogamzás megakadályozása a rendeltetése. Az e fajta sokféle tárgyak közt egész sor van olyan, amely súlyos egészségi zavarokat okoz. Ilyen tárgyak eltiltásában tehát a pénztárak szintén érdekelve vannak. Az egészség védelmét szolgáló eszközök azonban nem tiltandók el. Végső soron azon fog eldőlni a dolog, hogy a birodalmi közegészségi tanács mely tárgyakat fogja megjelölni. Bármily nagy bizalommal van is azonban az ember ez iránt a hatóság iránt, sok nehéz aggodalmat nem oszlat el. A pénztáraknak oly nagy érdeke fűződik a nemi betegségek leküzdéséhez, hogy a törvényjavaslat megfelelő része ellen minden eszközzel küzdeniök kell. Még azok a tárgyak is, amelyek nem a nemi betegségek megelőzését, hanem csak a fogamzás megakadályozását szolgálják, nagyon érdeklik a pénztárakat. A fogamzás megakadályozása a megfelelő eszközök igénybevétele nélkül súlyos betegségekhez vezet, melyeknek következményei a pénztárakat terhelik. Ha azonban a nem kívánt fogamzás mégis bekövetkezik, a tapasztalatok szerint a magzatelhajtások szaporodnak, a lakosság és ennek az egészségi érdekeiért gondoskodni köteles pénztárak nagy kárára.

A csecsemőhygiéne múzeuma. Charlottenburgban a csecsemőhalandóság elleni küzdelem szolgálatára muzeumot szerveztek. A gyűjtemény tíz részre oszlik; anyaga első sorban a csecsemőhalandóságra vonatkozó statisztikai adatokat, azután annak leküzdésére alkalmas rendszabályokat, a terhességre, szülésre, gyermekágyra, a csecsemő fejlődésére, a testi szervezetre, az egészség-tanra, az élelmiszerek ellenőrzésére, az alkoholra, infekcióra és dezinfekcióra vonatkozó tudnivalókat tartalmazza és ábrázolja. Bemutatja továbbá a csecsemő egészség-tanát s táplálkozásának egészségügyi követelményeit, a tejjel való ellátást, a mesterséges táplálás módját és technikáját, az újszülött betegségeit, végül figyelmet fordít a művészetre is, amennyiben az anyára és a gyermekre vonatkozással van. A muzeumot mindazoknak szánták, akiktől a jegűjebb generáció boldogulása függ, tehát első sorban az anyáknak, azután a gyakorló orvosoknak, orvostanhallgatóknak, szociálhygiénikusoknak és hivatalnokoknak, valamint a születésznőknek s a gyermekágyasok és csecsemők ápolónőinek.

A felsőbb iskolák szabad játékdélutánját, ezt a régi egészségügyi követelést, legalább részben, életbelépteti a bajor gimnáziumok, reálgimnáziumok és felsőbb reáliskolák számára kiadott új iskolai rendelet. Valamennyi iskolának számára bevezették a hetenkint két tanórásra terjedő játékdélután, amelyen a tanulók részvétele kötelező. A játékdélután nem esik a szabad délutánokra s írásbeli házi feladat készítése erre a délutánra nem követelhető. A játékdélután a viszonyokhoz képest, tornajátékokkal, kirándulásokkal, ródlizással, korcsolyá-

zással, úszással, fürdással és hasonlókkel kell eltölteni. A játékdélutánok vezetése az intézeti tornatanárok hivatalos feladatai közé tartozik. A tanulók rendtartását is kétféle újitással bővítették: a szülők számára szánt tanácsokkal és a tanulókat illető egészségügyi szabályokkal. Az oktatás során az alkoholélvezet káros voltára ismételten figyelmeztetni kell a tanulóifjúságot.

MUNKÁSVÉDELEM. MUNKAVISZONY.

A pécsvidéki bányász-sztrájk véget ért. A pécsvidéki bányamunkások sztrájkja, hét heti küzdelem után, július 1-én véget ért. A munkások követelése részben teljesült. A munkások 41 munkanapot veszítettek; a társaság kára is jelentős.

Az osztrák és német ipar a berni egyezmény ellen. Ausztriában az ipari érdekképviseletek felszólaltak a legújabb berni megállapodások ellen. Az Industrierat a következő határozatokat fogadta el: I. Ausztria csak azzal a feltétellel csatlakozzék a berni konvencióhoz, ha Oroszország, Románia, Bulgária és Szerbia is bejelentik csatlakozásukat. II. Az ipartanács kéri, hogy az üveg-hutákban fiatalkorúak éjjeli foglalkoztatásának esetleges feltétlen tilalmához ne csatlakozzanak, hanem indítványozzák a foglalkoztatás feltételes megengedését. A fiatalkorúak hutákban való éjjeli foglalkoztatására vonatkozó részletes intézkedések az ez irányban írásban előterjesztett indítványokhoz képest rendeleti úton történjék. III. Az ipartanács kéri, hogy Ausztria a berni konvencióhoz csak az esetben csatlakozzék, ha a zárójegyzőkönyvben megnevezett államokon kívül Oroszország és a balkáni államok is bejelentik csatlakozásukat. IV. A kormány ragaszkodjék a nemzetközi megállapodásba oly intézkedés felvételéhez, amely szerint 16 évesnél fiatalabb mindkét nembeli munkások munkaideje időlegesen egy órával meghosszabbítható legyen.

A német »Zentralverband Deutscher Industrieller« a következőben határozott: A német ipar jelenlegi helyzetében sem nem jogosult, sem nem indokolt a fiatalkorú munkások éjjeli foglalkoztatása a betöltött 18 évig, de alkalmas arra, hogy a német ipart más, különösen tengerentúli államokkal való versenyében súlyosan károsítsa. A német ipar további megterhelését a munkaidő korlátozása által különösen helytelennek tartja és nemzetközi megállapodás által nem véli e megterhelést kiegyenlíthetőnek, miután már a nemzetközi egyesület 1912. évi zürichi nagygyűlésén megállapított, hogy a megkötött szerződéseket az egyes megállapodó államok nemcsak nem tartják meg, hanem igen tág értelmezéssel kijátszák. A nemzetközi konferenciák határozatai nincsenek tekintettel az egyes államok jogos érdekeire és a csatlakozó államok különböző munkaviszonyaira, minthogy minden államnak tekintet nélkül ipara jelentőségére csak egy szavazata van. Külön határozatban foglalt állást a Zentralverband az üvegipar szempontjából a fiatalkorúak éjjeli foglalkoztatásának tilalma ellen.

A gyermekek, fiatalkorúak és nők munkájának korlátozása Franciaországban. Az 1914. március 21-én kelt új dekrétum kimondja, hogy a 18 éven aluli fiatalkorúakat és a nőket tilos a működésben levő gépek és mechanikai készülékek kenésénél, tisztogatásánál, vizsgálatánál, vagy javításánál foglalkoztatni; ugyancsak tilos ezeket olyan helyiségekben foglalkoztatni, ahol kézzel, vagy motorikusan hajtott gépek állnak, amelyek veszélyes részei nincsenek lefödve és nincsenek kézvédővel és egyéb védőberendezéssel ellátva. Tilos a 18 éven aluli munkásokat a lábhajtásra berendezett készülökeknél felhasználni, ha ez az indítás ugrómozdulattal történik, továbbá tilos őket a vízszintesen fekvő kerekek forgatására használni. A 16 éven aluliakat nem szabad az úgynevezett kéziüzemre berendezett székek egy lábbal való hajtására; a kör- és szalagfűrészeknél; a késekkel ellátott gépeknél; a gőzcsapok kezelésénél; a javításoknál és tisztításoknál; függállványokon való munkáknál; végül a lemezelésnél használni, hacsak ez utóbbinál védőberendezésekkel nincsenek biztosítva. A 16 éven aluli leányokat tilos a lábhajtásra berendezett varrógépeknél alkalmazni. A függőleges kerék hajtásánál a 16 éven aluli fiatalkorúakat csak félnapon át szabad foglalkoztatni, akkor is a munkaidőt fél órai munkaszünettel kell megszakítani.

Az üvegyurma kiemelését palack- és táblaüvegyárakban a 15 éven aluli fiatalkorúakra, a többi üvegyárakban a 14 éven aluli gyermekekre, az üvegfúvást a 16 éven aluli fiatalkorúakra, illetve a 14 éven aluli fiatalkorúakra nem szabad rábízni. Foglalkoztathatók azonban ezzel a 14 és 16 év közöttiek is, ha az üveg-

gyurma az 1000 g-t meg nem haladja. A kályhák hőkisugárzása elleni védelemül kötelesek a vállalkozók a 18 éven aluli fiatalokúaknak megfelelő óvóberendezéseket rendelkezésre bocsátani, s arról gondoskodni, hogy ezeket használják is s hogy mindig jókarban legyenek. Ha az üvegfúvás szájjal történik, akkor minden fiatalokúak külön, egyedül ő általa igénybevehető toldalékcsovet kell adni.

Tilos a 18 éven aluli fiatalokúakat és a nőket olyan iratok, nyomtatványok, falragaszok, rajzok, metszetek, festmények, jelvények, képek és egyéb hasonló tárgyak előállításánál és elárúsításánál, vagy ilyenek kezelésénél alkalmazni, melyek elárúsítását, kínálását, kiállítását, kiragasztását, vagy elosztását a büntető-törvény erkölcsi okokból megtiltja.

Az osztrák szakszervezetek 1913-ban. Az osztrák szakszervezeti tanács jelentése szerint az 1913. év az osztrák szakszervezeteket is erősen próbára tette. Amíg pl. 1912-ben 1,400.000 koronát, 1913-ban már 2.200.000 koronát fordítottak a szakszervezetek a *munkanélküli segélyre*. Egy-egy szervezett munkásra 5'31 korona jut a munkanélküli segély költségeiből. A gazdasági válság természetesen csökkentette a dolgozó munkások számát, az osztrák szakszervezetek *taglétszáma* mégis alig csökkent. Az osztrák szakszervezetek taglétszáma volt 1911-ben 421 905, 1912-ben 428.363, 1913-ban 423.970. Mindössze tehát 4.393 tagot veszítettek, vagyis taglétszámuk 1%-át. A szervezett *nőmunkások* száma 1911-ben 47.991, 1912-ben 50.416, 1913-ban 50.007 volt. A szervezetek *bevételei* erősen növekedtek, összegük 1911-ben 9,191.346, 1912-ben 9,969.832, 1913-ban pedig 10,136.521 korona volt. A *siadások* 1911-ben 8,542.182, 1912-ben 9,171.352 1913-ban 10,058.298 koronára rugtak. A szövetségek vagyonától különállóan kezelték a szabadszervezetek *sztrájk- és ellenállalappjait*, amelyeknek kiadásai 1912-ben 1,022.000 koronát tettek ki, 1913-ban azonban már 2,500.000 koronát. Ezt a növekedést az utolsó esztendő nagy harcai okozták, elsősorban a festők és mázolók, meg a nyomdászok nagy harcai. Az alapok bevételei 2,269.000 koronát tettek ki, a bevételek tehát itt is a kiadások mögött maradtak. A szakszervezetek vagyona a válságokozta nagy kiadások következtében ebben az esztendőben 15,067.798 koronáról 14,735.137 koronára csökkent.

A németországi szakszervezetek 9. kongresszusát június hó 22-től 27-ig tartották meg Münchenben. A kongresszus határozatainak igen nagy súlyt ad az a körülmény, hogy a 448 kiküldött 2,556.000 szervezett munkást képviselt. A kongresszuson szóba került a női munkások és alkalmazottak szervezésének fontossága. Németország szociálpolitikájának jelenlegi állása, valamint a szakszervezetek együttműködésének kérdése. A legnagyobb vita az utóbbi pont körül folyt le s főleg azt tárgyalták, hogy a szervezkedés jelenlegi formájában, amidőn az országos szövetségek egyes iparágak összes munkásait egyesítik magukban, megmaradjon-e avagy térjenek-e át az üzemi szervezkedés alapjára. A kongresszus nagy többséggel elvetette az üzemi szervezkedésre vonatkozó indítványokat s a szakszervezetek együttműködésére vonatkozólag szabályzatot fogadott el, amely intézkedik a szervezeti határsúrlódások, a sztrájkok támogatása és a szakszervezeti kartellek kérdésében. A szociálpolitikai kérdések közül bővebben foglalkoztak a »Volksfürsorge« fejlődésével, amely társaság működése első félévében 74.146 biztosítást kötött 13'2 millió márka biztosítási összegben; az egyesülési jog gyakorlati kezelésével, követelve a korlátlan, minden beavatkozástól ment egyesülési és gyülekezési jogot; a sztrájkbontók szereplésével; a munkanyilvántartás ügyével; a munkanélküliek védelmével, kimondván, hogy eddig a szakszervezetek munkanélküli segélyezése bizonyult a probléma legbiztosabb megoldásának; a tarifaszereződések törvényes szabályozásával; végül az élelmiszer-drágulásnak a munkásosztály helyzetére vonatkozó hatásával, amelynek ellensúlyozására alkalmas eszközt az elfogadott határozati javaslat a szövetkezeti mozgalom propagálásában jelöli meg.

Szakszervezetek hármasszövetsége Nagy-Britanniában. Érdekes kartellszerű megállapodás jött létre Nagybritanniában három hatalmas szakszervezet között. A 700.000 tagot számláló bányamunkás-szövetség, az 500.000 taggal rendelkező szállítómunkás-szövetség és 300.000 tagot felölelő vasutas-szövetség megállapodtak egymással arranézve, hogy a munkabér és a munkaviszonyok megjavítására irányuló mozgalmaikban egymást kölcsönösen támogatják. A közös akció terve a múlt év októberében megtartott bányamunkás-kongresszuson született meg s hosszas tárgyalások után, a három szervezet vezetőségeinek június 4-i tanácskozásán a kidolgozott tervezetet már el is fogadták. A határozat végleges

döntés végett még a három szervezet országos kongresszusa elé kerül. Az elfogadott tervezet pontos határozmányai még nem kerültek nyilvánosságra; a lapok számára kiadott értesítés a következőket jelenti: A megállapodás azért jött létre, hogy megkönnyítse a közös akciót minden országos jelentőségű kérdésben, vagy oly alkalmakkor, amikor a szakszervezeti mozgalom életkérdéseiről van szó. A megállapodás kizárja, hogy a jövőben az egyes szervezetek között surlódások jöhessenek létre, amint az a múltban többször is előfordult. Minden közös akció a három szervezet központi vezetőségének ellenőrzése alatt áll. Bizottságot küldtek ki, amely nemcsak letárgyalja az előforduló kérdéseket, hanem a szervezetek központi vezetőségeit közös ülésekre is összehívhatja.

1,500.000 munkás egyesülésének különlegesen nagy jelentőséget ad az a körülmény, hogy úgy a bányamunkások, mint a vasutasok nagyarányú mozgalmakat készítenek elő. A bányászok minimális bérére vonatkozó törvény a jövő év elején hatályát veszti és ez alkalommal a bányászok nemcsak a törvény érvényének meghosszabbítását, hanem a bérminimum emelését is követelik. Az ügy parlamenti döntés elé kerül, kérdés azonban, hogy a parlament teljesíti-e a követeléseket? A vasutasok követeléseinek elintézése még kevésbé várható a parlamenttől. Könnyen lehetséges tehát, hogy e szerződés értékét nemsokára a gyakorlat fogja megmutatni.

Gyógyhelyi kezelés és munkanélküliség. Gyógyhelyre utalt tüdőbetegekkel gyakran megesik, hogy a gyógyhelyek zsúfoltsága miatt fölvetelükre huza-mosabb ideig kell várakozniok, amely időre persze munkakeresetükről le kell mondaniok. Ha a várakozás túlságosan hosszúvá nyult s a beteg, hogy magát fön-tarthassa, ismét munkába akar kezdeni, helyét már más munkással betöltve találja. A gyógyhelyekről kikerülő munkások is nehezen találnak alkalmazást. Dr. Artur Mayer közlése szerint Berlinben 227, gyógyhelyről gyógyultán, vagy munkaképesen elbocsátott, könnyebb tüdőbajban szenvedő beteg közül távozá-suk után egy héttel 20% munkanélkül volt s három hónap múlva még mindig akadt 4,2%, amelynek nem volt munkája. Minthogy a gyógyhelyeknek igazán nem lehet céljuk, hogy üdülést és gyógyulást súlyos gazdasági károk árán adjanak s minthogy továbbá a gyógyhelyeken kezelt betegekben megvan a hajlandó-ság arra, hogy magukat rövidesen ismét munkaképtelennek tartsák, kívánatos volna, hogy a népgyógyhelyekhez munkanyilvántartások s munkaközvetítők szer-veztessenek, illetőleg, hogy a gyógyhelyek a meglévő munkaközvetítőkkel ily cél-ból összeköttetésbe lépjenek. Egyes külföldi gyógyhelyek elszórtan már tettek kísérleteket ilyen irányban, azonban csekély eredménnyel.

A szociálpolitikai gondoskodás és a munkaerő teljesítőképes-sége. A szociálpolitika ellen fölhozott érvek között a leggyakrabban az az állítás szerepel, hogy a szociálpolitika elpuhítja a munkásságot és munkabírását csök-kenti. Hogy ez az érvelés mennyire téves, eléggé bizonyítják az alábbi adatok, amelyek a munkásoknak egy igen tekintélyes csoportjára, a bányászokra vonatkoznak. A bányászatban a rendszabályok betartása, a munkaüregek dúccokkal való alátámasztása stb. tényleg sok olyan munkaerőt vesz igénybe, amely tulaj-donképen nem magát a termelést szolgálja. A technikai fejlődés által fölöslegessé vált munkaerők tehát ilyen téren nyernek foglalkozást. Viszont, a tényleges ki-termeléssel foglalkozó munkások munkateljesítménye nemhogy csökkent volna, hanem emelkedett. Ha a melléküzemekben foglalkoztatott munkásokat figyelmen kívül hagyjuk és csak a föld alatt dolgozókat vesszük számításba — a hivatal-nokok és felügyelők leszámításával — az emelkedés a porosz kőszénbányászatban számszerűleg igazolható. A porosz kőszénbányászatban az utolsó húsz év adatai — a jelzett eljárás szerint — azt mutatják, hogy míg 1894/1903. években 902,921.557 tonna volt az össztermelés, ami 2,528.237 főnyi munkáslétszám mellett 357 tonna évi átlagos munkateljesítményt jelent, addig 1904/1913. években 1.406,590.002 tonnát termelt 3,895.152 munkás, vagyis az egyénekenkénti munka-teljesítmény 361 tonnára *emelkedett*. Poroszország barnaszénbányászatában, ahol sok a földfeletti munka s így a fenti eljárás nem lévén alkalmazható, a munkások teljes létszámát kellett a számításba bevonnai; 1894/1903. években 374 166 munkás 284,800.044 tonna szenet termelt, fejenként tehát 761 tonnát. 1904/1913. években viszont 536.238 munkás 551,002.216 tonnát, vagyis fejenként már 1,028 tonnát termelt. Az ércbányászat hozzávetőlegesen ugyanezeket az eredményeket tűn-teti fel.

Gyári munkások szabadságideje. A német ipari körök mindinkább kezdenek foglalkozni ezen kérdéssel, amely maholnap aktuális lesz és amely elől, vagy amelynek legalább is vitézése elől elzárkózni nem igen lehet. A szabadságidő ellen felhozott érvek nagyjában a következőkben foglalhatók össze: 1. Allítólag lehetetlen nagy gyárak nagyszámú munkását időszakonként nélkülözni. 2. A szabadságadás által igen nagy költségtöbblet áll be. 3. A munkások elégedetlenek a szabadságidővel. 4. A szabadságadással élvezett előnnyel való visszaélés a munkaviszonynak a szabadságidő után való felbontása. 5. Alkalmatlan és nem drága munkásüdülőhelyek hiánya. Az első ellenvetéssel szemben felhozzák, hogy csak a legalább egy évet egy helyen szolgálók jönnek figyelembe és hivatkoznak a vasúti munkások példájára, akiknek már van szabadságuk. A költségeket illetőleg megjegyzik, hogy egyrészt lehet gondoskodni bizonyos alapok megteremtéséről, másrészt nem szükséges, hogy a keletkező költségek a vállalkozót terheljék. Egy részüket — 25°/_o-ot — a munkásra lehet hárítani. Ami az alkalmatlan üdülőhelyeket illeti, azoknak előteremtése megfelelő kooperációval egyáltalán nem látszik lehetetlenségnek. A munkásszabadságolások barátai sokat várnak ezen szociálpolitikai lépéstől, a békés fejlődés érdekében.

Heti szünet a párisi központi vásárcsarnokokban. Az 1914. évi április 4-én kelt törvény szerint a párisi központi vásárcsarnokokban levő nagyban való elárusítóhelyeket, valamint a vásárcsarnokok körzetében fekvő elárusítóhelyeket és üzleteket, amelyek nagyban árusítanak élelmiszereket, valamint ezek raktárait, mellékhelyiségeit, vagy az egész éven át, vagy pedig ennek egy részén át a hét egy napján zárva kell tartani. Az alatt az idő alatt, amikor az üzleteket zárva kell tartani, minden elárusítás és az alkalmazottak foglalkoztatása tilos. Kivételt képez csupán a kizárólag a helyiségek őrzésével, a vasúton, vagy annak raktáraiban való áruvételével és berakásával és friss tej, friss tejföl és friss, nem sózott sajt szállításával megbízott személyzet; ennek a következő 6 napon belül 24 órai megszakítás nélküli pótszünet jár. Amikor nincs teljes szünetnap előírva, az üzletüket vasárnapokon délben zárni kell, a személyzetnek pedig 14 naponként fölvaltva egy szünetnapot kell adni. Ha az alkalmazottak kivételesen vasárnap délután is el vannak foglalva írásmunkával, úgy hetenkint egy szünetnapra van igényük. A szünetnapokat az év más időszakában nyújtandó nagyobb szabadságidővel is lehet pótolni.

Az otthoni munkások védelmére még 1911-ben törvényt hozott a német birodalmi gyűlés. A törvénykezés pozitív intézkedései közül való a szakszervezetekre vonatkozó rendelkezés. Eszerint a szövetségtanács egyes iparágak részére szakszervezeteket szervezhet, amelyek a munkaviszonyokra vonatkozólag felvételeket rendezhetnek és javaslatokat tehetnek azok javítására. A szövetségtanács most tette meg az előkészületeket az első ily bizottságok létesítésére. Három bizottság létesítése van tervbe véve és pedig a férfi-, női és fehérmunkásokonként Brandenburg tartományra kiterjedő hatáskörrel. A berlini kereskedelmi kamara ezzel szemben azt javasolja, hogy a bizottságok területi hatáskörét terjesszék ki mindazokra a vidékekre, amelyeken a nevezett három iparág el van terjedve.

A női munka az angol iparban. Anglia és Wales foglalkozási statisztikája szerint egyes iparágakban a női munka már kiszorította a férfimunkát régi vezetőszerepéből. A foglalkoztatottak száma az illető iparágakban nemek szerint a következő volt:

	Nők száma	Férfiak száma
Sütődekben és péküzletben	66.242	43.691
Könyvkötészetben	18.449	12.960
Gyümölcskonzervgyártásnál	20.058	9.232
Pincér	27.490	23.054
Lakáskiadó	91.352	25.115
Csokoládégyárban	12.508	6.368
Dohánymunkás	19.312	7.886
Textiliparban	642.041	400.474
Gyűjtőgyártásnál	1.957	743

Más iparágakban még túlnyomó a férfimunkások száma. Nőmunkás szerepel még a statisztikában: lelkész 1, bányamunkás 7, kovács 231, bádigos 36, kárpitragasztó 70 stb. A textiliparban 8.833 olyan leány van foglalkoztatva, akinek élet-

kora 10—13 év között váltakozik. 19.948 életkora elérte a 13 évet s 30.617 életkora a 14. évet.

A kereső nők száma a különböző országokban. Az alábbi kimutatás részletes képet ad arról, hogy az egyes államok női népessége mennyiben vesz részt a kereső munkában.

Az ország neve	A számlálás éve	A kereső nők száma	
		abszolút számokban	a női népesség %-ában
Franciaország	1906	7,693.412	53·3
Ausztria	1900	5,684.984	51·5
Olaszország	1901	5,284.064	50·1
Svájc	1900	1,556.577	46·9
Belgium	1900	948.229	45·9
Németország	1907	9,492.881	45·5
Magyarország	1900	2,885.235	45·1
Dánia	1901	352·947	44·9
Nagybritannia	1901	5,309.900	44·0
Spanyolország	1900	1,351.792	39·9
Norvégia	1900	279.613	39·5
Svédország	1900	551.021	38·4
Egyesült-Államok	1900	5,329.802	38·4
Németalföld	1900	433.548	37·8
Oroszország	1892	5,276.112	24·9

A számok összehasonlítását mindenesetre zavarja az a körülmény, hogy a számlálás ideje és módja eltérő. Az oroszországi arányszám alacsony voltát például az magyarázza, hogy a kereső családtagokat nem vették számításba. A táblázat ennek ellenére is eléggé igazolja, hogy a nők világszerte kereső munka végzésére kényszerülnek.

A cseléd különmunkájának díjazása. A földművelésügyi miniszter 3.952/912. szám alatt kimondotta, hogy a gazdatiszt egyrészt már alkalmaztatásának természeténél fogva, de másrészt, mint a gazdának a gazdasági cselédekkel szemben felügyeletre és intézkedésre jogosított megbízottja is, feljogosítottnak tekintendő arra, hogy a gazdasági cseléd által a szolgálati szerződésben megállapított teendőkön felül végzendő munkáért különdíjazást ígérjen. Az a körülmény, hogy a bérlevél kiállítása után megállapított különdíjazást, mely jogi természetére nézve cselédbér jellegével bír, a bérlevélbe utólag be nem vezettek, a követelés jogosságát nem érinti, mert a bérlevél kiállítása, tekintettel arra, hogy azt az 1907. évi XLV. t.-c. kötelezőleg nem írja elő, nem feltétele a cselédbér kiszolgáltatásának.

A charlottenburgi munkásjóléti állandó-kiállítás jelentése 1912. évi működéséről. A kiállítás 1912. évi működéséről beszámoló jelentés, amely nemrég jelent meg, a kiállítás jelentékeny bővüléséről számol be. A kiállítást, amely a munkásjóléti intézményeket és balesetelhárító készülékeket ismerteti, kibővítik az egyes ipari tevékenységi köröket bemutató külön-kiállításokkal. A kiállítás látogatottsága jelentékenyen emelkedett; a látogatók száma 32,314 volt az 1911. évi 26.253 látogatóval szemben. Vezetéssel és magyarázattal kapcsolatban 562 esetben 17,086 résztvevőnek mutatták be a kiállítást (előző évben 418 esetben, 14.700 résztvevőnek). A külföldi látogatók száma 1.101-et tett ki (1911-ben 816-ot). A kiállítás látogatóinak díjmentesen szakkönyvtár és sok szakfolyóirat is áll rendelkezésére.

A müncheni Arbeiter-Museum jelentése 1912. évi működéséről. A múzeum látogatóinak száma a jelentés évében 20.784-re emelkedett (1911-ben 18.366). Az előadó-teremben számos előadást rendeztek, pl. a csecsemőápolásról, a lakáskérdésről, az északamerikai munkásjóléti intézményekről, a modern első sebkötözésről, vetített képes előadást a tuberkulózis elleni küzdelemről stb. Vasár- és ünnepnapokon 15 előadást tartottak az alkoholizmusról. A múzeum kibővítésénél különös gondot fordítottak az iparegészségügyi osztály kellő kiépítésére. A tuberkulózist tárgyaló vándor-múzeum 13 bajor városban került bemutatásra. A külföldi látogatók különösen a csecsemővédelemre vonatkozó anyag iránt érdeklődtek, amely első a maga nemében. A múzeum számos könyvkiadvánnyal is szolgálta a munkásvédelem ügyét.

SZAKIRODALOM.

Pénzügyeink és az adóreform reformja. Ezen a címen *Hegedüs Loránt* orsz. képviselő az Adó- és Illetékügyi Szemlében több cikket írt, amelyek most külön füzetben jelentek meg. Hegedüs munkája bíráló, illetve válasz Szende Pálnak »Az adóreform« című tavaly cikksorozatban és könyvalakban is megjelent dolgozatára. Fejtegetései nemcsak alapos szakavatottságuk miatt érdemelnek különös figyelmet, hanem azért is, mert mindig a kimagasló aktív politikus súlyos szavát halljuk bennük. Hegedüs kívánja a modern jövedéki büntetőjog és a progresszív örökösödési adó behozatalát; az új jövedelmi adó megvalósítását a kereseti adónak állandó tételben való egytdejű megmeregítésével és az I. és II. oszt. kereseti adó és a családtagok adójának eltörlésével; az általános jövedelmi pótagó maradjon meg mindaddig, amíg a jövedelmi adó pénzügyi eredménye kipróbált lesz, azután helyébe a kiegészítő vagyonadó volna behozandó. A könyv az Adó- és Illetékügyi Szemle (V., Falk Miksa-utca 7.) kiadásában jelent meg.

Az Országos Magyar Népfürdő Egyesület jelentése 1913. évi működéséről. A Népfürdő Egyesület jelentése, amelyet dr. Weinberger Miksa főtitkár szerkesztett, részletesen beszámol az egyesület akcióiról. Az egyesület Budapest polgármesterétől ingyenes Dunafürdők létesítését kérte, vidéki városokban élénk propagandát folytatott, 50.000 példányban röpiratot adott ki, amelyeket részben a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár közreműködésével terjesztett, részben a Társadalmi Múzeumnak a rendelkezésére bocsátott. Az egyesület rövidesen nagyobb fürdőt is létesít, amelynek megszerzésére a tárgyalások folyamatban vannak.

Az Általános Közjótékonyági Egyesület jelentése 1913. évi működéséről. Most jelent meg az általános Közjótékonyági Egyesület 1913. évről kiadott jelentése, amely részletesen beszámol az egyesület utolsó évi működéséről. Az egyesület a fővárosban négy alkoholmentes éttermet, a postatakarékpénztárban buffet-t, tejházat, Rákospalotán alkoholbetegek részére gyógyítóházat, végül a munkanélküliek számára foglalkoztató műhelyt tart fenn. Vagyona a jelentés évének végén 216.483 K 78 fillér. Az egyesület jelenleg népszanatórium létesítésén fáradozik, hogy a szegénysorsú alkoholbetegeket elhelyezhesse és önmagukra és a társadalomra nézve egyaránt káros betegségeikből gyógyíthassa.

Schmied, F.: Bosnien und die Herzegovina unter der Verwaltung Oesterreich-Ungarns. Leipzig: Veil 1914 (VIII, 832) 8° M. 28.—. E rendkívül tanulságos és talán egyedüli és első boszniai monografiának több szociálpolitikai vonatkozású érdekes fejezete van. Így a szegénység, munkásügy, munkásbiztosítás ügye, stb. E, ha nem is túlrészletes, de azért alapos munkából láthatjuk, mi lett Boszniából rövid három évtized alatt.

Rothe, A. Das soziale Rätsel. Die Lösung der socialen Frage durch Warenökonomie und Genusserhöhung. Dresden, 1914. Holze u. Pahl, (191) M. 275. E csodálatos könyvecske szerzője azt hiszi, hogy a szociális kérdés megoldását meglelte a fenti címben foglalt Warenökonomieban és az élvezet fokozásában. Összehasonlítja a gazdasági javak, termékek élvezeti időtartamát azzal a munkamennyiséggel, amelyet a termelés okoz és arra meglepő eredményre jut, hogy egyes árúknak ugyanazzal a munkabefektetéssel csak három, vagy legfeljebb öt élvezeti óra, (Genussstunden) míg másoknak öt millió, vagy még több élvezeti óra felel meg. Ezt a körülményt szerző szerint eddigelé csak az a tény homályosította el, hogy sok alacsony élvezeti értékkel bíró árú pl. szennyirodalom, pálinka stb. könnyen kis és egészen kicsi részekre bontható és eladható, míg mások pl. szép lakások, műtárgyak és egyéb efélék nem oszthatók ilyenformán. Ha ez a Warenökonomie-elmélet valóban bizonyulna; szerző úgy véli, hogy gazdaságunk és szociálpolitikánk mélyreható változások elé kerülne. Ezzel szemben az olvasó hamarosan meg fogja tudni állapítani, hogy legjobb esetben a létező elméletek száma fog egy meddővel szaporodni.

...	JOGGYAKORLAT	...
-----	---------------------	-----

BETEGSEGÉLYEZÉS.

Az üzem fogalmához ; az 1907. évi XIX. t.-c. 46. §-ának értelmezéséhez.

I.

A budapesti kir. törvényszék 1914. évi február 26-án kelt 8555/913. számú ítélete.

Ítélet: felperes keresetével elutasítatik.

Indokok: Az 1907. t.-c. 46. §-a értelmében a járulékokért a munkaadó személyében beálló változás esetében az a munkaadó szavatol, aki a kivetés, illetve a behajtás időpontjában az üzem tulajdonosa. Állította már most az alperes, hogy a F. H. E. által megkezdett üzem, annak távozása után lényegileg megmaradt; a változás csupán abból állott, hogy F. H. E. természetes személy helyébe F. H. E. és társa közkereseti társaság lépett. A perben felhozott bizonyítási anyag alapján a kir. törvényszék elfogadta alperes álláspontját.

Üzem alatt ugyanis ama tényezők összességét kell érteni, melyeknek összehatása eredményezi a munkaadó vagyoni körébe jutó jövedelmet. Ezek a tényezők az árú előállítására szükséges berendezések, az alkalmazott munkások, a különleges gyártási eljárások, melyek nagyrészt az alkalmazott munkások szakképzettségében lelik alapjukat, a gyártást vezető és ellenőrző személyek, jelen esetben F. H. E. neje, az árú forgalomba hozására szükséges berendezések az állandó jellegű beszerzési források, a fogyasztóközönségben a céghez fűződő már kialakult hírnév, jelen esetben F. H. E. cég, mely céget bizonyos toldással felperes vett át, az állandósított vevőkör és üzleti összeköttetés. Mindezek a tényezők egy személyben a munkaadó személyében futnak össze ugyan, ámde az üzemnek mégsem a munkaadó személye a leglényegesebb alkotó eleme, mert ha a fentjelzett tényezőknek az üzem jellegét megadó része a munkaadó személyében történt változás dacára együttmarad, megállapítható, hogy az üzem megmaradt és csak a munkaadó személyében állott elő változás. Meg volt tehát állapítandó, hogy a dobozgyár üzeme megmaradt és csak a munkaadó személyében állott elő változás. Alkalmazandó tehát az 1907. évi XIX. törvény cikk 46-ik szakasza.

Vita tárgyát képezi már most felek között, hogy milyen értelem tulajdonítható a 46. §. ama kifejezésének, hogy a járulékokért az a munkaadó szavatol, aki a behajtás időpontjában az üzem tulajdonosa. A szó nyelvtani értelme arra engedne következtetni, hogy a törvényhozó a jogutódra csupán másodlagos kötelezettséget kívánt róni. Ámde ugyancsak a 46. szakasz mondja, hogy ki nem rótt járulékokért a munkaadó tartozásának keletkezésétől számított 3 évig szavatol a törvényhely annak a munkaadónak kötelezettségét szabályozza, akinek munkaadói minősége idejében keletkezett a kötelezettség és így nem a jogutód és mégis a törvény a szavatol kifejezést használja, világos jeléül annak, hogy ezzel nem másodlagos kötelezettséget kívánt kifejezni. Különben is a törvény szövege szerint a munkaadó nem a jogelődjéért szavatol, hanem a pénztárnak, ez esetben s ily vonatkozásban tehát a »szavatol« nem jelent egyebet, minthogy a járulékokért az a munkaadó »felel«, aki a behajtás időpontjában az üzem tulajdonosa és a »szavatol« kifejezés annál kevésbé jelenthet másodlagos kötelezettséget, mert a munkaadó a járulékok egy részét a munkabérből levonván igenis szavatol az így kezéhez jutott járulékokért.

II.

A budapesti kir. törvényszék 1914. évi április hó 24-én kelt 22.890/1914. számú ítélete.

Ítélet: A kir. törvényszék igénylő felperest keresetével elutasítja.

Indokok: A különbözeti 1.237 korona 72 fillér tekintetében perdöntő: tekinthető-e felperes a J. L. üzeme folytatásának, vagy sem; s így alkalmazható-e az 1907. t.-c. 46. § a, vagy sem. A hivatkozott törvényhely értelmében a járulékokért a munkaadó személyében beálló változás esetén az a munkaadó szavatol, aki a kivetés, illetve a behajtás időpontjában az üzem tulajdonosa. Üzem alatt azon tényezők összességét kell érteni, amelyek a munkaadó

kereseti tevékenységének az alapját és körét képezik és amelyeknek összehatása eredményezi a munkaadó vagyoni jogi körébe jutó vagyonszaporulatot és jövedelmek. Ezek a tényezők, a hely és helyiség ahol az üzem folytattatik; — az áru előállítására szolgáló berendezések, — gépek, szerszámok — feldolgozás alá kerülő anyag és annak beszerzési forrása, a különleges gyártási eljárások, melyek az üzemet más üzemtől megkülönböztetik, az állandóan alkalmazott munkások törzse, mely a személyekben beálló hullámozás dacára, a gyártási eljárás azonosságát és folytonosságát biztosítja, a gyártás vezetésében és ellenőrzésében kifejlesztett állandó gyakorlat, a megszokott üzleji összeköttetések és üzleti kör a fogyasztó közönségben az üzem iránt már kialakult vélemény és bizalom, melynek szükségszerű alapja a munkaadó személye hanem inkább az összes tényezők összehatása. Ha ezeknek a tényezőknek az üzem jellegét megadó része — a munkaadó személyében beállott változás dacára együtt marad, akkor megállapítandó, hogy az 1907: XIX. t.-c. 46. §-ában írt eset fenforog.

Rendbüntetés.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal. 1913. P. 117/8. sz. 1914. évi április hó 16-án kelt végzése:

Végzés. A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal dr. L. J. budapesti ügyvédet az 1914. évi április hó 16. napján megtartott tárgyalás alkalmával elkövetett súlyos rendzavarása miatt az Elj. Rend. 81.380. §-ai alapján az 1874. évi XXXIV. t.-c. 106. §-a szerint megjelölt célra a budapesti ügyvédi kamarának átszolgáltatandó százötven korona bírsággal bünteti.

Megokolás: Cs. V. igénylő pörének a mai napon megtartott felelbiteli tárgyalásán igénylő pörbeli képviselője dr. L. J. b-i ügyvéd súlyosabb rendzavarást követett el azzal a magaviseletével, amely szerint az ítélet rendelkező részének kihirdetése után, amidőn elnök az indokolás előadásába belekezdett, tüntető föllépéssel kifelé indult, majd pedig az elnök udvarias kérdésére, hogy vajjon az indokolást nem hallgatja-e meg, félvállról visszafordulva, a várakozó felek, valamint saját fele és hivataloszolga jelenlétében ingerült hangon odavágta: «egy ilyen ítéletet nem hallgatok meg», egyszersmind nyomban távozott is. A főlelbiteli bíróság a tekintélyére sértő eme magaviseletet súlyosabb rendzavarásnak minősítette, főleg azért, mert igénylő azt hivatásos eljárásban és oly egyének jelenlétében követte el, akik ama társadalmi osztályhoz tartoznak, amelynek szociális megnyugtatója a munkásbiztosítási intézménynek egyik fontos célja és amely célt a munkásbiztosítási bíraskodás is szolgálja. A büntetés kiszabásánál figyelembe vette a bíróság, hogy igénylőt ugyanebben az ügyben az I. bíróság előtt megtartott tárgyaláson elkövetett súlyosabb rendzavarás miatt az I. bíróság is megbüntette és a kiszabott száz korona pénzbüntetés hatástalannak bizonyult arra, hogy nevezett ügyvédet a törvénnyel és törvényesen eljáró hatósággal szemben ügyvéd részéről fokozottabb mértékben elvárható tiszteletre és az ügyvédi hivatáshoz méltó magaviseletre szorítsa.

BALESETBIZTOSÍTÁS.

Raktározási vállalat biztosítási kötelezettsége.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1914. évi április hó 21-én kelt 1912. P. 321/3. sz. ítélete.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal a fölelbezést elutasítja, de az I. bíróság ítéletét részben megváltoztatja és megállapítja, hogy igénylőnek megfelelő járadékra van igénye.

Megokolás. Az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár igazgatósága 29.949/1911. számú határozatával elutasította a járadékigényt azzal a megokolással, amely szerint az az üzem, amelyben igénylő balesetét szenvedte, balesetbiztosításra kötelezett nem volt. Ezzel szemben a budapesti munkásbiztosítási választott bíróság az általa foganatosított helyszini szemle és a munkaadó cég képviselőjében meghallgatott N. I. cégvezető vallomása alapján nevezett cég üzletkörét következőkben állapította meg: K. R. budapesti üzlettelepe vállalatának főtárgya vasárúk nagybani vétele és továbbeladása, vagyis vasnagykereskedői

üzletág. Emellett azonban nevezett cég más jogalany tulajdonát képező árukat is, annak veszélyére és számlájára, beraktároz és vállalkozás tárgya részben idegen áruknak raktáron tartása. Ezen áruk tekintetében a K. R. cég ténykedésének lényege az elraktározás és a raktárontartás addig, amíg az árukkal a tulajdonos cég rendelkezik.

Ezek alapján az I. bíróság kétségtelennek találta, hogy az igénylő munkaadója vállalatának tárgyai közé mások áruinak raktározása is tartozott és tartozik, amely alapon üzemének raktárvállalati jellege el nem vitatható és az üzemben alkalmazottak balesetbiztosítási kötelezettsége az 1907. évi XIX. t.-c. 3. §-ának 18. pontja értelmében megáll és pedig igénylőre vonatkozólag annál inkább, mert a raktárvállalat folytatásával járó üzemben és az ezzel összefüggő munkáknál alkalmazták. A fellebbviteli bíróság ezen az alapon a szóbanlevő üzem balesetbiztosítási kötelezettségének fennállását szintén megállapította. Az 1907. évi XIX. t.-c. 3. §-a, amely 18. pontjában a raktárvállalatokat balesetbiztosítási kötelezettség alá helyezte, nem határozza meg ennek a vállalatnak fogalmi körét. A képviselőház munkásügyi bizottságának jelentése pedig, amely bizottságtól e §. szövegezése kiindult, csak annyit mond, hogy általában a kereskedelmi foglalkozásokat a balesetbiztosításból kihagyta és illetve ezt a biztosítási kötelezettséget a kereskedelmi foglalkozások és üzletágak közül csak a tényleges baleseti veszéllyel összekötöttekre tartotta fenn. Ennek a törvényhozás előtt lebegett irányadó szempontnak figyelembe vételével kell megállapítani a balesetbiztosításra kötelezett raktárvállalat fogalmi körét is, amely arra utal, hogy minden vállalat, amely áruk raktározásával foglalkozik, a balesetbiztosítás törvényes kötelezettségének körébe bevonassék. A raktározás szó egyébként sem a magánjogban, sem pedig különösen a kereskedelmi jogban önálló jogügyleti tartalmat nem nyert, a szóbanlevő törvényrendelet tehát a megjelölés általános nyelvhasználati értelmében minden olyan vállalatra, vagyis iparszerűleg üzemeltetett kereseti foglalkozásra kiterjed, amely áruk raktározását magában foglalja. Ezzel szemben fölhozható, miszerint a »raktár-vállalat« szó nem azonos a »raktározó vállalat« kitéttel, hanem ennél szűkebbkörű, vagyis olyan vállalatot jelöl meg, amelynek a raktározás nem egyedül csak eszköze és lebonyolítási cselekménye — mint általában rendszerint az árukereskedelmi vállalatoknál — ellenben olyan vállalatot jelent, amelynek egyenesen célja az áruknak raktározása. E szűkebb értelemben pedig csak azok a vállalatok volnának raktárvállalatoknak tekinthetők, amelyek harmadik személyek áruinak iparszerű raktározásával foglalkoznak. Erre az álláspontra helyezkedett a m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal biztosítási tanácsainak 11. számú elvi határozata is, amely kimondja, hogy az 1907. évi XIX. t.-c. 3. §-ának 18. pontjában említett raktárvállalatnak csak azok az üzemek minősíthetők, amelyek harmadik személyek áruinak iparszerű raktározásával foglalkoznak, ellenben kizárólag saját áruik raktározásával foglalkozó üzemek raktárvállalatnak nem minősíthetők és az idézett pont alapján balesetbiztosítási kötelezettség alá nem esnek. A fellebbviteli bíróság nem talált jogos alapot arra, hogy a raktárvállalatok balesetbiztosítási kötelezettségét az idézett elvi határozatnál is szűkebb értelemben magyarázza és hogy ennek köréből valamely üzemet annak dacára, hogy az harmadik személyek áruinak iparszerű raktározásával foglalkozik, kizárjon, csak azért, mert az nemcsak idegen árukat, hanem saját árukat is raktároz. Végül az a szempont, hogy az idegen áruk pusztán a tulajdonos részére való megőrzés, vagy pedig egyszersmind eladás céljából nyertek-e elhelyezést, semmi törvényes alappal nem bír, különösen figyelemmel arra, hogy a törvény idézett rendelkezésének törvényhozási célzatához képest a tényleges baleseti veszély a raktározási munkát egyaránt kíséri, tekintet nélkül a raktározásnak adott esetben jogalapjául szolgált ügylet jellegére.

HUNGÁRIA

**ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG**

BUDAPEST, IV., Károly-körút 3. ■ Részvénytőke: 6,000.000 korona
**KARTELLEN KIVÜL köt tűz-, élet-, baleset-, betörés-, szavatosság-,
jég-, üveg- és állatbiztosításokat. — TELEFON: 153-98. SZÁM.**

A szerkesztésért felelős: **KIS ADOLF.** — Főmunkatárs: **Dr. SASVÁRI JÓZSEF.**

Részletfizetésre
is szállítunk

**modern amerikai irodai-, írószoba-
és könyvtár-berendezéseket**

Glogowski és Társa ca. és kir. udv. szállító
Budapest, VI. ker., Andrassy-út 12.

Képes árjegyzék

Iskolák és bérmelevelek

MAGYAR TÖRLŐGUMMI
kapható minden papirkereskedésben

MAGYAR RUGGYANTA-ÁRÚGYÁR RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG BUDAPEST.

*Magyar címer a védjegye,
Magyar diák csak ezt vegye!*

MEGJELENT A

MUNKÁSBIZTOSÍTÁSI ALMANACH

◆

1914 évre: IV. évfolyama ára 3.— kor

KAPHATÓ

a kiadóhivatalban: VII., Damjanich-u. 28/b.

A BUDAI SZENT-LUKÁCSFURDÓ

NAGY SZÁLLODÁJÁBAN ÉS THERMAL-SZÁLLODÁJÁBAN olcsó lakás teljes ellátással. Minden szobából fűtött folyosók vezetnek a gyógyfürdőkhöz. Természetes forró-meleg kénes források, iszapfürdők, iszapborogatások. **RADIUM EMANATORIUM.**

Prospektust küld a SZT.-LUKÁCSFURDÓ RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG BUDAPEST.

A KRISTÁLY-forrás szénsavval telített ásványvize hasznosítal ÉTVÁGYZAVAROK-NÁL és EMÉSZTÉSI NEHÉZ-SÉGEKNÉL. A legtisztább és LEGEGÉSZSÉGESEBB asztali és borviz. Hathatós szomjcsillapító. — Övszer fertőző betegségek ellen.

SZT. LUKÁCSFURDÓ KÚTVÁLLALAT R.-T. BUDÁN.

A MUNKÁSÜGYI SZEMLE

a gyakorlati szociálpolitika organuma. Minden pártpolitikától függetlenül tudományos alapon tárgyalja a szociálpolitika körébe tartozó kérdéseket. A szociálpolitika minden terén a tudomány és gyakorlati haladás álláspontját ismerteti. Igyekszik e kérdések iránt a közönség figyelmét, érdeklődését felkelteni és ébrentartani.

Különös gondot fordít arra, hogy a *munkásbiztosítás, szociális egészségügy, a munkásvédelem és a munkaviszony* iránt érdeklődőknek útmutatóul szolgáljon s mindazokat, akik munkásügyekkel hivatásszerűen foglalkoznak, rendszeresen tájékoztassa. Evégből ismerteti az idevágó törvényhozást és tudományos irodalmat, közli a joggyakorlatot (elvi fontosságú döntéseket) és megvitatja a munkásbiztosítás és munkásviszony tudományos és gyakorlati kérdéseit. :: Rendes melléklete az

ORVOSSZAKÉRTŐI SZEMLE

mely munkásbiztosítási, baleseti, betegségyezési, iparegészségügyi, közegészségügyi és úgy a szociális, mint a magánbiztosítás körébe vágó gyakorlati, valamint tudományos kérdésekkel foglalkozik, és egyéb feladatai mellett ismerteti az idevonatkozó külföldi szakirodalmat és joggyakorlatot.

A Munkásügyi Szemlét szerkeszti: **Kis Adolf**, a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár igazgatója. Társszerkesztők: **dr. Hahn Dezső**, az Országos Munkásbetegségyező és Balesetbiztosító Pénztár főorvosa, és **dr. Stein Fülöp** kórházi főorvos.

Az Orvosszakértői Szemle szerkesztői: **dr. Friedrich Vilmos**, egyetemi m. tanár, főorvos, **dr. Hahn Dezső**, az O. P. főorvosa, **dr. Stein Fülöp**, kórházfőorvos. Szerkesztésében a munkásbiztosítás terén működő kiváló orvoskapacitások vesznek részt.

A Munkásügyi Szemle közleményeit a szociálpolitikai törekvések hivatott képviselői írják. Többek között az első négy évfolyamba írtak:

Ágoston Péter, jogakadémiai tanár. **Bak Sándor**, pénztári igazgató (Arad). **Baumgarten Nándor dr.**, egyetemi m. tanár. **Brod Betty** író (Wien). **Brod J.** (Wien), az »Arbeiterschutz« szerkesztője. **Böhm Vilmos** szakíró. **Bud János** miniszteri s. titkár. **Farkas Elek**, az Építőmesterek orsz. szövetsége igazgatója. **Farkas Geiza dr.**, **Frässdorf Julius** (Dresden), a német pénztárak főszövetségének elnöke. **Fáy Gyula dr.**, miniszteri oszt. tanácsos, az Országos gazdasági munkáspénztár igazgatója. **Ferenczi Imre dr.**, a székesfőváros szociálpolitikai előadója. **Friedrich Vilmos dr.**, egyetemi m. tanár, főorvos. **Forel Ágoston** tanár (Svájc). **Fodor Ármin dr.**, kúriai bír. **Gallai Marcell**, az Országos Pénztár titkára. **Garbai Sándor**, a Magyarországi Építőmunkások Szövetségének titkára. **Gelléri Mór**, az Iparegyesület igazgatója. **Győry Tibor dr.**, egyetemi magántanár. **Hahn Dezső dr.**, az Országos Pénztár főorvosa. **Harkányi József** miniszteri titkár-bíró. **Hartmann Konrád dr.**, (Berlin), a német birodalmi biztosítási hivatal tanácselnöke. **Heller Farkas dr.**, műegyetemi m. tanár. **Hlavács Kornél** miniszteri titkár-bíró. **Jászai Samu**, a Szakszervezeti Tanács titkára. **Kiss Gyula dr.**, szakorvos. **J. I. de Rode** szerkesztő (Amszterdam). **Jezsovits János dr.**, miniszteri titkár. **Koch Károly**, törvényszéki bír. **Lukács Hugó dr.**, főorvos (Kolozsvár). **Moldoványi István dr.**, ipari főfelügyelő. **Meszlény Artur dr.**, egyetemi m. tanár, bír. **Pap Dezső dr.**, miniszteri osztálytanácsos. **Pap Géza dr.**, miniszteri osztálytanácsos-bíró. **Pikler Gyula dr.**, statisztikai hivatali aligazgató. **Rónay Zoltán dr.**, ügyvéd. **Sarbo Artur dr.**, egyetemi tanár. **Sarkadi Ignác**, az Országos Pénztár igazgatója. **Sasvári József dr.**, a budapesti pénztár titkára. **Schulcz Agost dr.**, miniszteri oszt. tanácsos-bíró. **Szterényi József**, v. b. t. t., nyug. államtitkár. **Stein Fülöp dr.**, kórházi főorvos. **Stier-Somló dr.**, egyetemi tanár (Bonn). **Szemenyei Kornél dr.**, az Országos Pénztár aligazgatója. **Szladits Károly dr.**, kir. ítélőtáblai bír., egyetemi m. tanár. **Thirring Gusztáv dr.**, statisztikai hivatali igazgató. **Varró István dr.**, keresk. és iparkamarai fogalmazó. **Vágó József**, a keresk. és iparkamara segédtitkára. **Vályi Sándor dr.**, kir. ítélőtáblai bír. **Vámbéry Rusztem**, egyetemi m. tanár. **Weltner Jakab**, szerkesztő.

A munkatársak e sorozata biztosíték arra, hogy a Munkásügyi Szemle ezentúl is tudományos színvonalon s oly gazdag tartalommal jelenik meg, hogy a külföld hasonló irányú folyóirataival felveheti a versenyt.

Kérjük a gyakorlati szociálpolitika híveit, hogy sziveskedjenek a Munkásügyi Szemlének új olvasókat szerezni és lapunkat előfizetésre ajánlani.

Mutatványszámokkal szivesen szolgálunk

A Munkásügyi Szemle előfizetési ára egy évre 20 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Falk Miksa-utca 5. sz.

BUDAI MÁRIA-FORRÁS

természetes sulfatos ásványvíz.

Ivókúra hidegen vagy melegen.

INDIKÁLT: 1. Szív és véredények bajainál, arteriosclerosisnál, asthmánál és agyvértorlódásnál unicum és specifikum. 2. Gyomor-, bél-, máj- és epeutak bajainál. 3. Vese-, húgy- és ivarszervi bántalmaknál (húgycső, húgycsőtakár, vesefőveny, vese- és húgyhomok és vesemedencelob eseteiben). 4. Prostatabajoknál, méhbajoknál, köszvénynél, (húgysavas diathesis, elhízásnál és cukroshúgyártnál. 5. Páratlan hatású gyermekhashajtó-**ELŐNYEI:** 1. A vizeletet enyhén és biztosan fokozza, szabályozza és tisztítja (nátrium nitrát, magnesium sulfuricum és calciumchlorid tartalmánál fogva). 2. A bélműködést nagyobb tevékenységre serkenti. 3. Az étvágyat meglepően elősegíti. 4. Kevés szén-savat tartalmaz

„ASKLÉPIOS”

Egressi Zoltán okl. mérnök vállalata Röntgen és villamos gyógyászati készülékek. **A Veifa-Művek** magyarországi vezérképvisellete. Dessauer rendszerű Reform Röntgenkészülékek. Egyenáramhoz vagy váltóáramhoz közvetlen kapcsolhatók. Speciális Röntgen-lemezek, mindennemű Röntgen-csővek. Az Orsz. Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár, valamint az Országos Pénztár munkáskórházának szállítója. — Budapest, IX. ker., Üllői-út 31. szám. Telefon: 37-04. szám.

GARAY SAMU ÉS TÁRSA

sebészeti-, mű-,
kötszer- és vil-
lanygép-gyártók. BUDAPEST, IV.
Kossuth Lajos-
utca 1. szám.
(Ferenciek bazára). Gyár ugyanott az udvarban.

A budapesti és számos vidéki kerületi munkásbiztosító pénztár és betegsegélyző egyletek szerződéses szállítói ajánlják saját készítményű sérvekötő, haskötő, orthopédia-gépeket; műlábak, műkezdek, lábgépek, mellfűzők és összes egyéb betegápolási gyártmányait és orvosi műszereket, valamint rendelő-intézeteknek szükséges vasbutor és egyéb berendezéseiket.

JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!
Javításokat gyorsan és olcsón teljesítenek.
PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

FANGÓ

GYÓGYINTÉZET

Budapest VII., Erzsébet-körút 51.
(Körúti fürdőben).

Battagliai vulkanikus radio-activ iszappal való részleges göngyölés. Csúsz, köszvény, idegzsábák, sebészeti utóbántalmak és izzadmányok (hasúri) eseteiben gyors és radikális eredmény.

Ajánlják orvosaink
legkiválóbbjai.

1909-ik évben 32.000 kezelés.

Munkásbiztosító pénztárak figyelmébe ajánlja az Országos Pénztár 1909. okt. 28-án megjelent 38.457. sz. körirata.

FANGÓ-ELADÁS. HÁZI KEZELÉS.

VEZETŐ ORVOS: VÁNDOR DEZSŐ DR

Fényes a

„Tauril” pneumatik!

Próbálja meg!

TAURIL PNEUMATIK RÉSZVENYTTÁRSASÁG

Budapest VI., Mozsár-u. 9.

SÜRGÖNYCÍM: PNEUTAURIL.

TELEFON: 99-02.

Orvos urak figyelmébe!

Ludtaluapúak és fájos lábúak legjobb eredménnyel használják
szab. Laufer ludtaluap-fűzőt.

Szakorvosok által elismerve. — Prospektust
kivánatra ingyen küld az egyedüli készítő

SZÉKELY ÉS TÁRSA

ortopäd-cipész

BUDAPEST,

IV., Muzeum-körút 9. szám.

HIRSCH és FRANK

Budapest-salgótarjáni gépgyár és
vasöntő részvénytársulat. BUDA-
PEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

□ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GÉPEK. □
Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT,
TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ-
□ GÉPEKET, legújabb és legjobb bevált □
□ szerkezetekben. □

Elvállalja anyagvizsgálatok kivitelét és
TELJES TÉGLAGYÁRI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT

Tevék és költségvetések díjtalanul. □ ELSŐRANGÚ REFERENCIÁK

**Eckardt Vilmos
és Hotop Ernő r.-t.**

Budapest, V., Dorottya-u. 6.

Tervezünk és vállalunk 1870. év óta
tégláégetőket, tetőcserépgyárakat,
chamotte-téglagyárakat, mészégetőket,
magnezitgyárakat, tüzelési berendezé-
seket, gyárkéményeket, kazán-
befalazásokat.

*bácsi! néni! ide figyelj
palma kaucsuk sarkot
viselj!*

COPYRIGHT PALMA C. G. Ld.

PESTI KÖNYVNYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG